Arhitectura

Revistă trimestrială de arhitectură şi urbanism

Martie

1938

11

M. S. REGELE CAROL al II-lea

Regim Nou

Am intrat într'un nou regim de viaţă socială, politică şi administrativă. Noua Constituţie, prin care se defineşte noul cadru de manifestare a vieţii colective, a fost primită cu credinţa că reprezintă un netăgăduit progres faţă de vechea Constituţie, — o adaptare la realităţile şi necesităţile vremii.

Oamenii primesc, pentru o perioadă de timp, un sistem de credinţe, potrivit timpului şi corespunzând nevoilor şi gradului de cultură, din acea vreme. In mediul şi sub influenţa acestor credinţe ei săvârşesc tot progresul îngăduit de acel cadru. Viaţa însă, atât individuală cât şi socială, îşi păstrează şi chiar accentuiază năzuinţele spre mai bine. Năzuinţe, cari cer, pentru înfăptuire un alt cadru de viaţă, corespunzător nouilor credinţe şi nouilor cerinţe ale vremii.

Iată necesitatea revizuirilor Constituţionale, din timp în timp. O haină nouă pe măsura desvoltării treptate a corpului social şi croită după formele de gândire ale timpului.

Vechea Constituţie punea accentul asupra omului, idealizat până la nesocotirea completă a nevoilor sale de viaţă. Cei naivi s'au resemnat pătimind pentru o credinţă. Cei şireţi s'au aranjat speculând sistemul de credinţe al vremii.

Noua Constituţie pune accentul pe om ca element component al societăţii, ca celulă vie a organismului social, ca punct de sprijin şi existenţă a Naţiunii. Factor activ şi contributiv al progresului general, legat de semenii săi prin înterdependenţa impusă de ordinea şi organizarea necesare vieţii şi progresului social, — omul nu mai este un număr în colectivitatea socială, ci un element organic al ei.

Funcţia fie căruia se precizează şi „drepturile omului" sunt drepturile funcţiei sale sociale, drepturile muncii. Cel care nu dă nimic comunităţii nu poate pretinde nimic. Meseria, profesiunea, munca productivă, direct sau indirect, vor constitui, cum e şi firesc, criteriile de clasare şi de selecţionare, dnpă aptitudinele dovedite, — respectiv după aportul adus progresului general.

E firesc ca în această concepţie de temei a nouei Constituţii, ideia de familie, socială şi naţională să iese întărită. Nu se pot coordona, armoniza şi integra organic decât elemente cu aceiaşi structură de suflet, sânge şi tradiţie. Cu elemente venite de oriunde, îndeplinind fără control şi fără nici un fel de reglementare, orice şi ori unde, nu se poate obţine pace socială, nici consolidare naţională.

Arhitecţii sunt, printre profesionişti, cei dântâi cari înţeleg acest lucru. Impăcând lumea imaginaţiilor cu lumea realităţilor, arhitectura română înfiptă totdeauna, în terenul realităţilor, înălţâdu-se către azurul idealului. Cu cât temelia se sprijină pe material mai omogen, cu atât năzuinţele de atingere a idealului au mai mulţi sorţi de izbândă.

Ca şi pe şantierul de lucru, tot astfel pe şantierul social, nici o operă trainică nu se poate înfăptui, fără acea organizare care pune pe fie care la locul lui — şi fără acea disciplină de acţiune şi de normală orânduire a valorilor.

Sub auspiciile noului regim constituţional, dat de M. S. Regele Carol II, cu o mai firească aşezare a vieţii sociale, politice, administrative, profesiunile în general şi arhitectura în special, vor avea climatul social prielnic progresului, spre a putea afirma puterile de creaţie ale spiritului şi geniului românesc.

Cu atât mai mult cu cât, prin noua Constituţie, profesiunile sunt chemate să participe efectiv la gospodăria şi orânduiala treburilor publice, în cari se va oglindi, odată cu armonica alcătuire a Statului, — şi locul ocupat de Naţiunea Română, pe scara de progres şi civilizaţie a omenirei.

Arhitect, **I. D. Enescu**

Cripta dela Mărăşti

Pe un bot de deal care domină ţinutul Mărăştilor, devenit istoric prin sacrificiul înflăcărat şi biruitor cu care ostaşul român şi-a dat, în August 1917 măsura sa de legendar desrobitor al gliei strămoşeşti; suflete cucernice şi pioase au ridicat, cu multă trudă, un demn adăpost de veci sfintelor oase pe cari se sprijină România de azi.

Casele a 36.000 de eroi căzuţi în năpraznica ofensivă sunt aşezate cu veneraţie şi religiozitate în osuarele subterane a căror criptă în formă de „E" are 30 metri lungime şi cu-

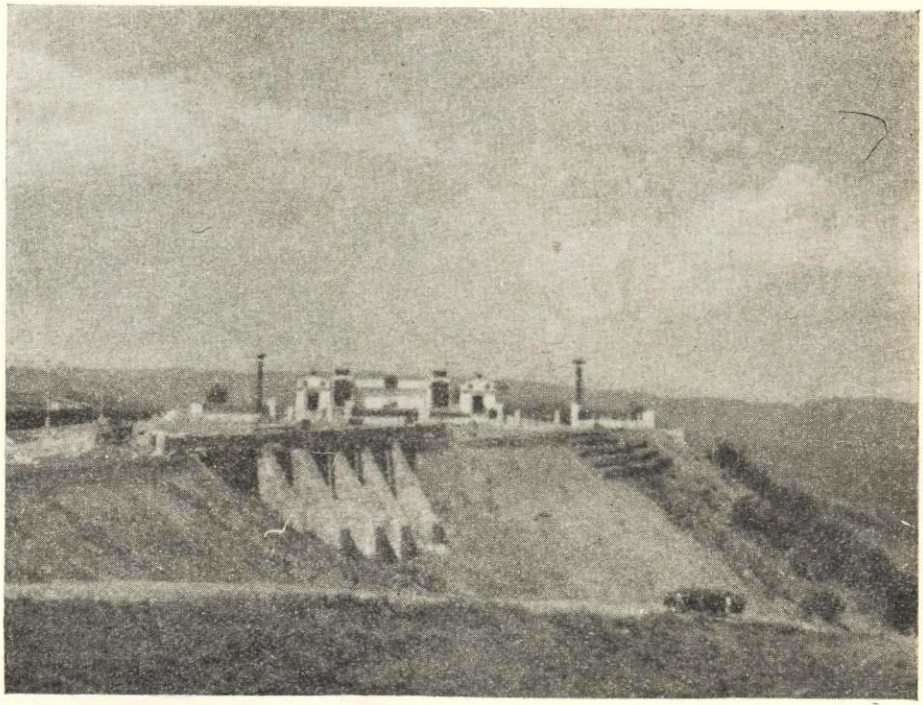

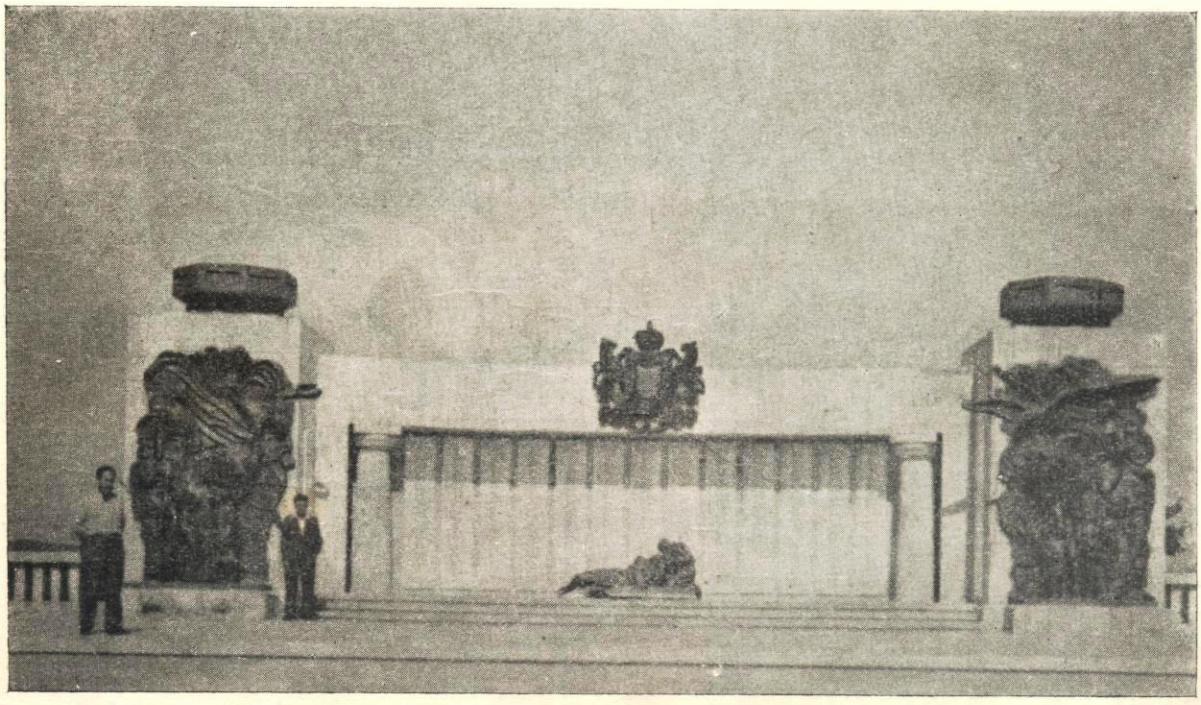

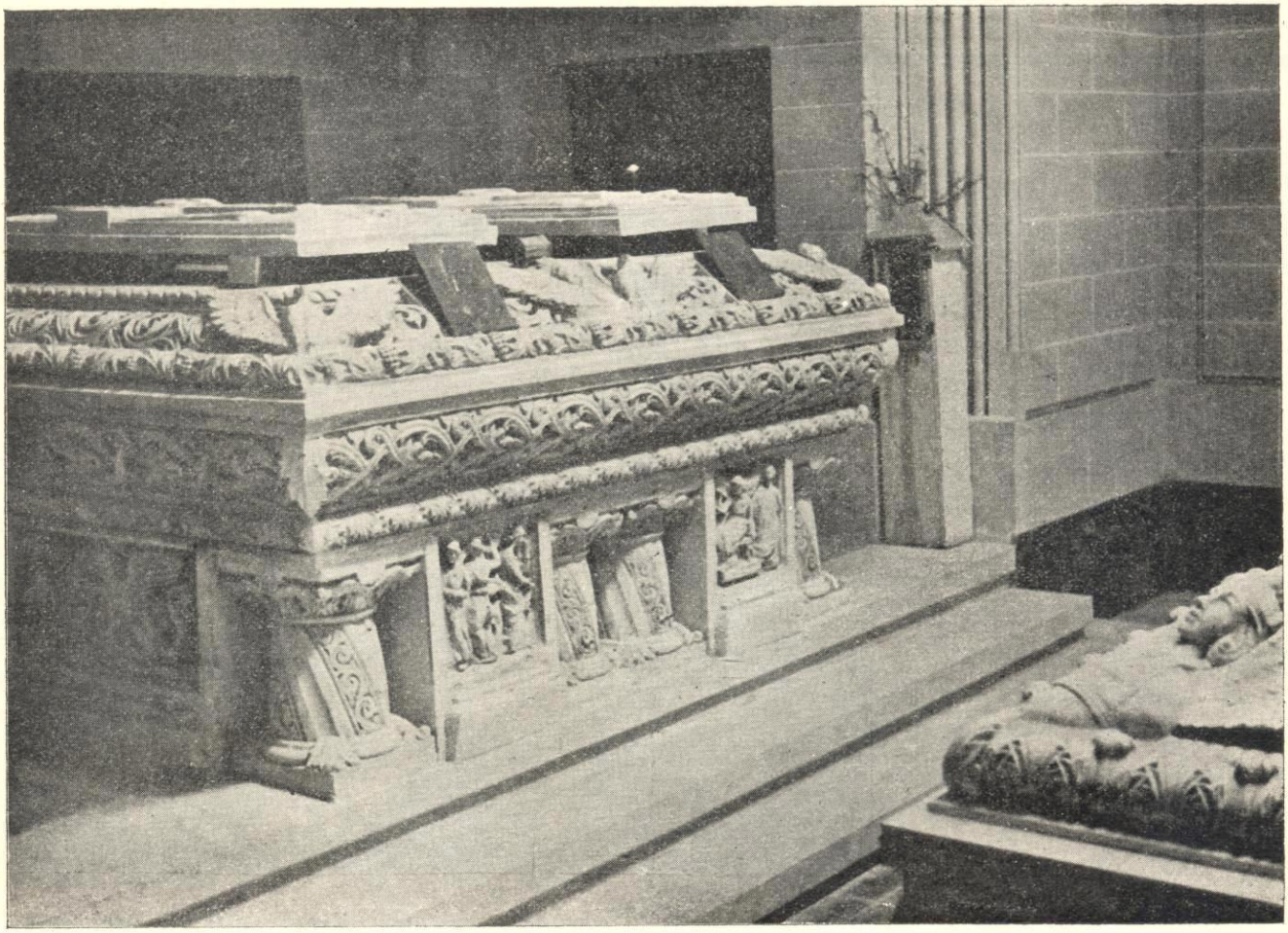

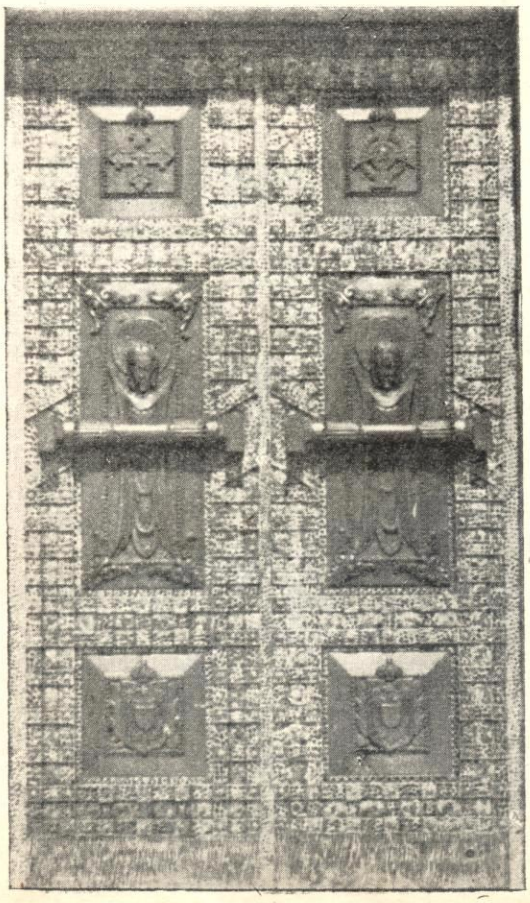

prinde 12 nişe precum şi o sală mare, centrală, în mijlocul căreia se găseşte sarcofagul destinat marelui comandant al eroicei armate a II-a Mareşalul Al. Averescu. Absida din faţă va odihni în două sarcofage unite trupurile celor doi generali cari au colaborat la marea victorie: Mărgineanu şi Văitoianu. Nişele laterale cuprind osemintele ofiţerilor identificaţi.

Uniţi prin acelaş eroic sfârşit, amici şi inamici, odihnesc alături, fără deosebire de tratament. Două din nişe cuprind oasele germanilor morţi departe de pământut ţării lor, dar luptând pentru el.

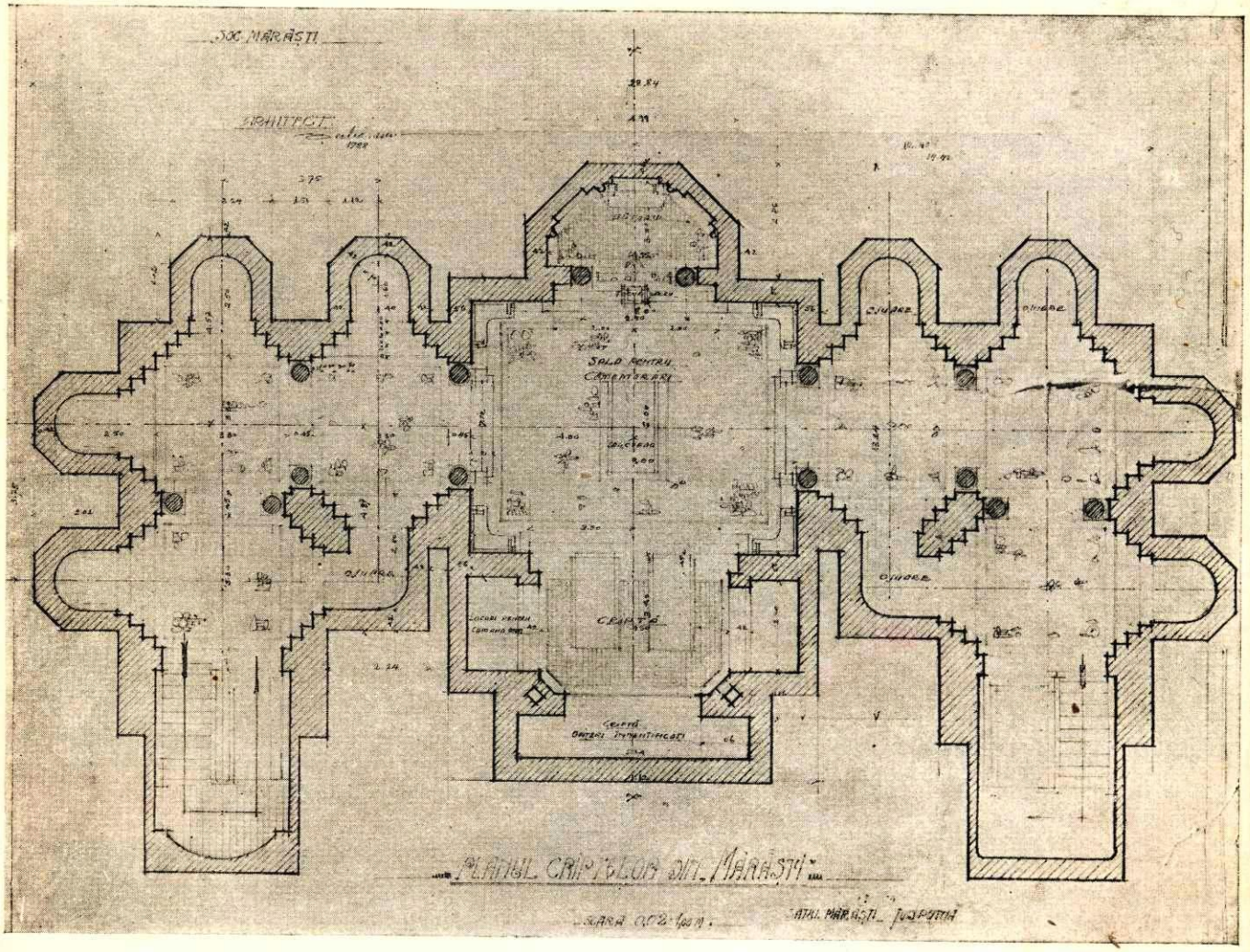

Această mută dar solemnă înfrățire intru cele veșnice este bogat isvor de serioasă cugetare și cea mai convingătoare pledoarie pentru pace.

Arhitectura acestui monument se datorește arhitectului Pandele Șerbănescu care în liniște și cu răbdare a urmărit ani dearândul realizarea, concetrându-și studiul în special asupra interioarelor, pe care le-a tratat în stil bizantin localizat. Bogat ca detalii, interiorul primește o lumină foarte proprie, de sus, care dă încăperilor atmosfera de pioasă reculegere și punctează, cu raze strălucitoare, spațiile voite a fi puse în deosebită valoare. Nu putem neglija plasamentul pe care îl socotim, fericit ales. Opere sculpturale complectează compoziția și exterioarizează plastic ideia.

Intregim această succintă expunere cu câteva clișee și cu mențiunea că acest monument este numai o parte din marea operă înfăptuită de societatea Mărăști pe acele meleaguri.

I. Dal

Cupola ridicată pe plan patrat în arhitectura musulmană din Persia

Note pe marginea cărții D-lui arhitect I. Rosintal, intitulată **Le Réseau, forme intermédiare perse inconnue jusqu'à présent,** Paris 1937

1. Problema acoperirii unei încăperi de formă octogonală sau patrată cu o cupolă sferică sau sferoidală a fost o preocupare constantă a constructorilor orientali din primele secole ale erei creștine până târziu.

Pentru ca o cupolă sferică să poată fi construită și să se poată menține în spațiu peste un astfel de plan avea nevoie să fie însoțită de un element constructiv nou, care să facă trecerea în mod lesnicios și nesilit de la planul patrat al încăperii la baza circulară a cupolei. Elementul acesta de tranziție, cel mai perfect din punct de vedere constructiv și cel mai izbutit din punct de vedere estetic, este triunghiul sferic cunoscut mai ales sub numele lui franțuzesc de *pendentif*, imaginat pentru prima oară în construcțiile de piatră de la Djerah și în adăogirile bizantine ale edificiului Haram-esh-Sherif de la Ierusalim, de meșterii crescuți la școala locală siriană. Perfecționat și transpus cu îndrăzneală în cărămidă, *pendentiful* a fost apoi folosit cu atâta succes de constructorii bizantini cari au clădit celebra Sfânta Sofie din Constantinopol.

Odată inventat, pendentiful a fost întrebuințat pe o scară foarte întinsă atât de constructorii de pe tot întinsul vastului imperiu bizantin, cât și de arhitecții tuturor țărilor cari au venit în atingere cu Bizantinii. Unele popoare din Orieni însă, în special Perșii, cei din epoca sassanidă cât și cei de mai târziu, deveniți musulmani, deși au putut cunoaște pendentiful bizantin — și pricepuți constructori cum au fost i-au putut înțelege desigur și calitățile lui de rezistență și remarcabila lui eleganță — totuși nu l-au întrebuințat. Motivele pentru cari arhîtecții persani au pregetat să folosească pendentiful bizantin pot fi două: unul de ordin național, ușor de înțeles la acest popor atât de legat de tradiție, altul de ordin constructiv; arta musulmană din Persia, care este artă persană, a avut, mai cu seamă începând din secolul VIII, o predilecție constantă pentru arcul frânt. Dar arcurile acestea nu pot fi legate cu pendentifi bizantini, cari sunt triunghiuri sferice obținute prin tăerea sferii care acopere încăperea fie cu cei 4 pereți verticali, fie, dacă e cazul, cu prizma ridicată peste arcurile cari determină forma încăperii. Cum intersecția între un plan și o sferă e totdeauna un cerc, pentru obținerea pendentifului bizantin Persanii ar fi trebuit să renunțe la traseul frânt al arcurilor lor, ceeace, în ultimă analiză, tot din motive tradiționale n'au făcut.

Problema racordării patratului de bază al unei cupole cu cupola însăși a fost pusă totuși, și rezolvită, pentru prima oară, de Persani. Cele trei săli de audiență ale palatului din Firuz-Abad, construit către jumătatea secolului III d. Cr., precum și marea sală a palatului din Sarvistan, databil din secolul IV, sunt acoperite cu câte o cupolă sferoidală, iar trecerea de la planul lor patrat la baza circulară a cupolelor se face prin intermediul unor trompe de colț în formă de cornet. Soluția aceasta, care este, după toate probabilitățile, cea dintâi dată acestei probleme, nu este totuși cea mai rudimentară. Forma de trecere cea mai simplă din punct de vedere constructiv, dar cea mai neplăcută din punct de vedere estetic, este cea întrebuințată de constructorii sirieni la templul — *Kalbé iera,* cum i se spune într'o inscripție pe grecește, adică coliba sfântă—din Omm-es-Seetun, care este exemplul cel mai vechi de încăpere patrată acoperită cu cupolă a cărui dată de construcție se cunoaște sigur: 282 d. Cr.

Dar lăsând de o parte procedeele siriene, cari au avut și ele evoluția lor independentă, Persanii au găsit o mulțime de soluții originale pentru trecerea dela planul patrat la cupolă. Nu este cazul și nici scopul nostru să le menționăm în această scurtă notiță. Este important totuși să notăm că toate aceste soluții au un punct de plecare comun: trompele de la Firuz-Abad și Sarvistan, cari la rândul lor își găsesc originea în cele mai vechi sisteme de boltire asiriană.

Printre numeroasele și interesantele soluții pe cari le-au găsit pentru această problemă arhitecții persani, cea din urmă, care este în acelaș timp și și cea mai perfectă, este așa zisa *rețea de trompe* sau

simplu, *rețea*, pe care o studiază cu o deosebită competență d-l arhitect I. Rosintal în lucrarea D-sale pomenită mai sus.

După ce în 1928 D. I. Rosintal a publicat, în editura aceleiași librării orientaliste P. Geuthner din Paris, prima sa carte: *Pendentifs, trompes et stalactites dans l'architecture orientale,* rezultatul unor laborioase și îndelungate cercetări, vine cu lucrarea de azi să pue în evidență o nouă formă constructivă întrebuințată de constructorii persani ca mijloc de trecere de la un plan patrat la o bază circulară, formă văzută și admirată de toți cei ce s'au ocupat cu studiul arhitecturii musulmane din Persia, dar care n'a fost totuși până azi cercetată cu amănunțime de nimeni.

La început *rețeaua* — aceasta este numele pe care îl dă D. I. Rosintal formei constructive a cărei desvoltare vom preciza-o mai la vale — a fost un element auxiliar de trecere de la un plan octogonal la unul cu 16 laturi, întrebuințat alături de trompele mari, în zona dintre acestea. Pentru a înțelege mai bine mersul evolutiv în desvoltarea acestei noi forme, până în momentul când devine independentă, este necesar să precizăm fazele principale prin cari a trecut însuși sistemul simplu de trompe de colț, alături de care se va desvolta mai târziu *rețeaua.*

Trei sunt aceste faze: prima se caracterizează prin înlocuirea zonelor dintre cele 4 trompe de colț — zone cari, la bolta palatină de la Sarvistan de exemplu formau o suprafață curbă „en saillie", nedefinită din punct de vedere geometric — cu 4 arcuri, egale ca mărime și înălțime cu arcurile trompelor (soluția din fig. 1, fără trompele mici). Prin această înlocuire cupola se sprijine pe 8 puncte în loc de 4. Suprafețele curbe cari rămân între cele 8 arcuri sunt, în acest caz, mult mai mici: deci și mai ușor de construit și mai rezistente. A doua fază ne prezintă exemple în cari cele 8 triunghiuri curbe dintre cele 8 arcuri caracteristice fazei I-a sunt înlocuite cu planuri verticale și cu grinzi drepte. Cupola încoronează adică un tambur în formă de prizmă octogonală.

Dar baza octogonală, mai ales când este vorba de o cupolă de diametru mare, este foarte departe de forma circulară la care trebuie să facă tranziția; grinzile, sau plăcile de piatră, puse pe colțurile octogonului spre a înlesni tranziția dau pe deasupra un aspect de lucru neterminat. Astfel, în faza a treia, în locul celor 8 grinzi puse pe colțurile tamburului s'au construit între cele 8 puncte de sprijin ale cupolei, și deasupra trompeler mari, o serie de 8 trompe mai mici, cari dată fiind structura lor, pot fi încărcate cu sarcini importante ca și trompele mari pe cari se descarcă. Punctele de sprijin ale cupolei au fost deci sporite la 16. In felul acesta problema a căpătat o (soluție satisfăcătoare din punct de vedere constructiv vezi fig. 11-14). la I. Rosintal. Din punct de vedere estetic însă efectul produs de acest sistem de boltire nu-i deloc mulțumitor: succesiunea suprafețelor neegale și șirurile de trompe mici așezate deasupra trompelor mari, frământă baza cupolei. Totuși, o lungă bucată de vreme, Persanii au socotit această soluție demnă de renumele lor și au întrebuințat-o la cele mai importante construcții pe cari le-au ridicat între secolele XI și XIV. Marea Moschee din Ispahan construită în 1088, Marea Moschee din Gulpayagan zidită în 1104, Marea Moschee din Veramin, datând din anul 1322 și Marea Moschee din Ardistan, construită între 1133 și 1134, ca să nu menționăm decât câteva din cele mai renumite, ne stau dovadă. Se pare chiar că meșterii persani, cu găsirea acestui sistem de trompe suprapuse pe două șiruri, au considerat problema trecerii de la un plan patrat la o cupolă definitiv rezolvită, findcă îmbunătățirea din punct de vedere estetic a soluției nu este încercată — monumentele existente cunoscute până acum ne îndreptățesc s-o afirmăm [1] — decât în Turkestan și în Indii, țări dealtfel, în cari arhitectura persană a fost întotdeauna prețuită și în unele epoci luată ca model.

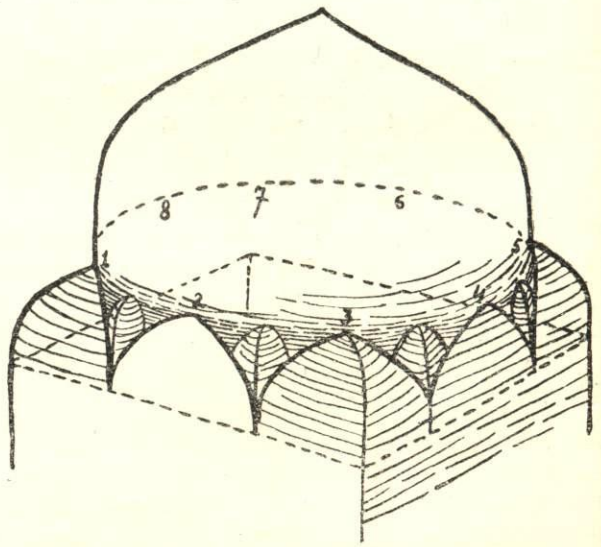

Fig. 1. — Schema cupolei ridicată pe plan patrat prin intermediul unui șir de trompe: 4 mari și 8 mici. Soluția adoptată de arhitecții din Turkestan și din Indii.

Dacă considerăm cupola ridicată, ca în prima fază a desvoltării sistemului de trompe, pe 8 puncte, soluția adoptată de arhitecții din Turkestan și din Indii constă în despărțirea suprafețelor fiecăruia din cele opt triunghiuri curbe, în câte trei suprafețe mai mici: una de rezistență, o trompă, și două triunghiuri de umplutură. Trompele mici, astfel intercalate între cele mari, se descarcă pe acestea și sunt dispuse cu vârfurile lor la nivelul vârfurilor trompelor mari (fig. 1).

[1] Moscheea Abbas din orășelul Ferahabad din Nordul Persiei, citată de dl. Rosintal, la care soluția despre care vom vorbi mai la vale este rezolvită în mod grosolan astfel încât ar putea fi luată ca punctul de plecare al transformărilor menite să ducă la creerea unei forme intermediare noi, este mult mai recentă decât exemplele asemănătoare din Turkestan și Indii.

Linia care unește toate aceste vârfuri determină planul de naștere al cupolei.

Moscheea Bibi-Hanym din Samarkand, construită de Tamerlan între 1389—1403, Mausoleu Gumbas-i-Saidin din Schahrisjabs, datând din anul 1396 și mormântul lui Tamerlan, celebrul Gur-Emir, din Samarkand, acesta construit de un arhitect din Ispahan între 1406 și 1407, în Turkestan, precum și Mausoleul Darja-Chan de lângă Ahmadabad, în India, construit către jumătatea secolului al XV-lea, mausoleu a cărui cupolă măsoară 38 m. în diametru, sunt o dovadă a perfectei înțelegeri a acestei probleme văzută prin prizma sentimentului estetic. De aci până la forma perfectă numită de D. I. Rosintal *rețea* nu mai era de parcurs decât un pas și pasul acesta l-au făcut tot arhitecții persani. Plecând dela observația că cu cât numărul punctelor pe care se sprijine cupola se mărește, cu atât trecerea dela planul patrat la baza circulară a cupolei se face mai cu ușurință, ei au menținut ca puncte esențiale de rezistență, fixe, pe

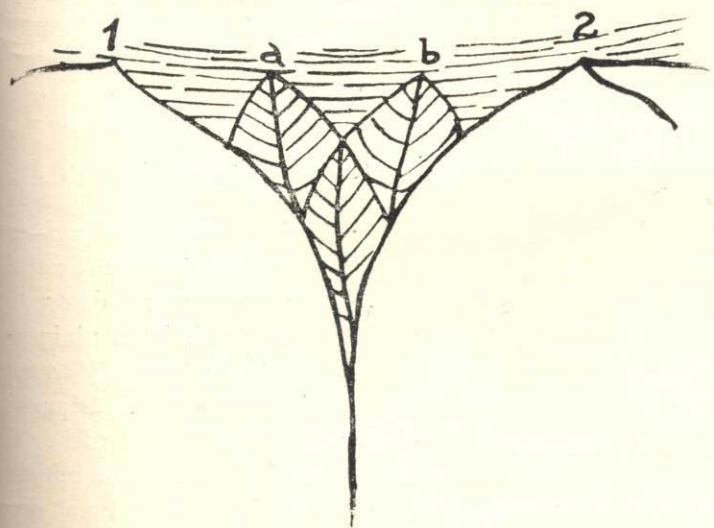

Fig. 2. — Schema rețelei în prima ei fază de desvoltare, formată din trei trompe mici.

cele 8 determinate de vârfurile celor 4 trompe și a celor 4 arcuri cari transformă prima oară baza pătrată într'un octogon (punctele 1, 2, 3, etc. 8, din fig. 1). Apoi, plecând dela sistemul întrebuințat în Turkestan, au căutat să înmulțească punctele de sprijin ale cupolei fărămițind triunghiurile curbe dintre cele 8 puncte fixe fie în 2 tringhiuri mai mici și o trompă (soluția dela Ferahabad, fig. 1), fie în 3 triunghiuri și 3 trompe (fig. 2), fie în 4 triunghiuri și 6 trompe (fig. 3), etc., adică, între fiecare două puncte fixe au intercalat pentru cupolă fie încă un punct de sprijin în plus, fie încă 2, fie încă 3, etc. Fiecare punct nou de sprijin este determinat de o nouă trompă; se înțelege deci că cu cât numărul acestor trompe se mărește cu atât ele devin mai mici. Înșirate între arhivoltele trompelor principale, mari, și cupolă, trompele acestea mici sunt dispuse unele față de altele așa fel că muchiile lor formează linii curbe continui. Intretăindu-se, aceste linii dau noiei forme care înlocuiește triunghiul curb dela început o înfățișare de rețea, deunde și numele ei de *rețea de trompe*.

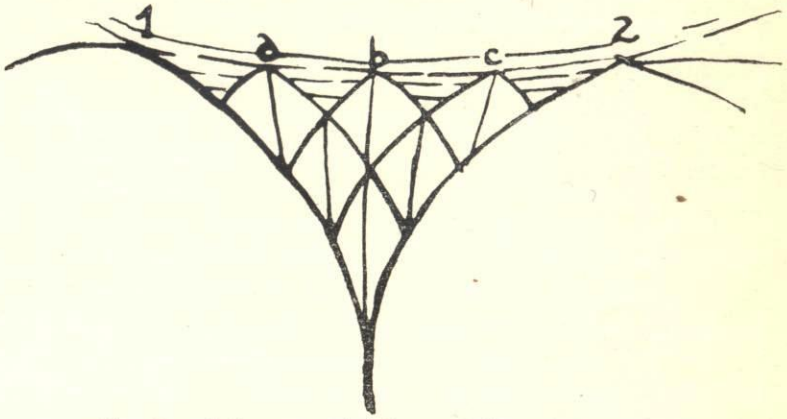

Fig. 3. — Schema rețelei formată din șase trompe mici.

Formă intermediară auxiliară, din punct de vedere estetic superioară celorlalte soluții proprii artei persane și musulmane, rețeaua de trompe, odată imaginată, este întrebuințată în mod constant. Numărul trompelor mici cari înlocuesc triunghiul curb este însă mic. La moscheea Luft-Allah din Ispahan, construită în anul 1590, de pildă rețeaua se compune nu-

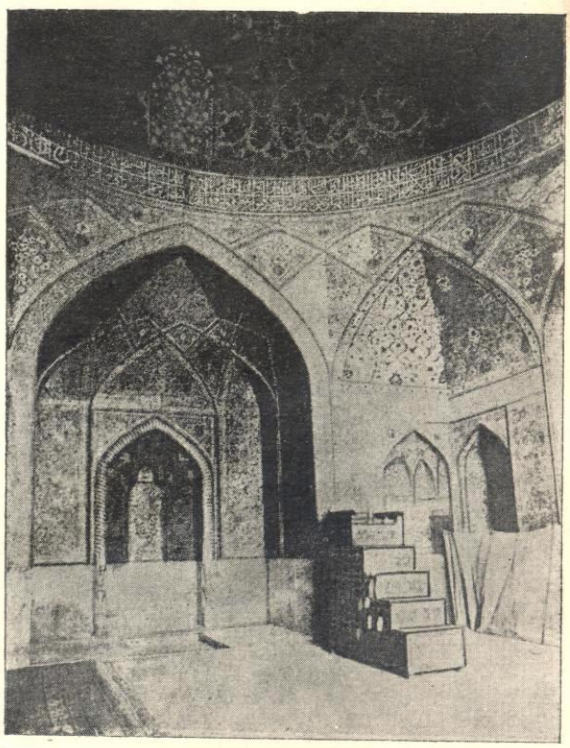

Fig. 4. — Moscheea Luft-Allah din Ispahan. Exemplu de rețea formată din câte trei trompe. (după Sarre).

mai din 3 trompe (fig. 4), iar la majoritatea monumentelor din această vreme ea se reduce la 5 trompe, (Medressas Schah Sultan Hussein din Ispahan, Palatul de Porțelan din Ardebil, etc). In unele cazuri

noua formă este întrebuințată și ca element de trecere dela un plan patrat la unul circular în locul trompelor principale de colț, adică devine formă intermediară independentă. Așa, de pildă., la catedrala din Dschulfa, lângă Ispahan, din secolul XVII, trecerea dela planul patrat la baza circulară a cupolei se face printr'o rețea de trompe care are aspectul unui pendentif decorat.

In ultima fază de desvoltare, cum era dealtfel și natural, rețeaua, trecând dela rolul ei constructiv pur, ajunge să fie întrebuințată, — dealtfel cu un succes fără precedent, și demn de toată admirația, — ca element pur decorativ. Intre atâtea exemple de acest fel ce pot fi menționate, cel mai frumos este fără îndoială acela pe care ni-l înfățișează semicupolele nișelor de pe fațada prea cunoscutului Taj Mahal dela Agra din

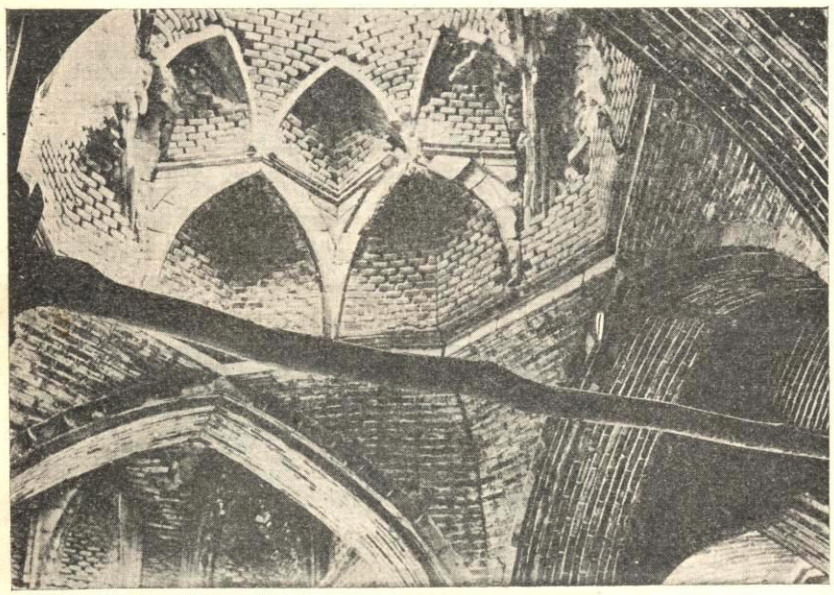

Fig. 5. — Moscheea Mare din Ispahan. Eexemplu de pseudo-pendentif. (după I. Rosintal).

India, construit pentru împărăteasa Mountaj între 1630 și 1647. Luând locul stalactitelor arabe, rețeaua de trompe, ca element decorativ, se construește ca și acestea, adică ori se fabrică din stuc, când monumentul este de cărămidă, ori se tae în piatră sau în marmoră, ca orice sculptură când edificiul este de piatră.

2. *Pendentiful persan.* Rețeaua, întrebuințată ca element independent de trecere dela un plan patrat la o bază circulară, când acest plan patrat este determinat numai de 4 puncte izolate, este o soluție de dată relativ recentă (secolul XVII). Inainte ca rețeaua să fi fost imaginată, bolțile, sau cupolele acoperind încăperi de formă patrată determinate în plan numai de 4 puncte izolate (coloane sau stâlpi poligonali), au fost ridicate de arhitecții persani pe un sistem de suprafețe curbe fără formă geometrică definită, suprafețe capabile să facă trecerea dela un plan patrat la unul octogonal, sau direct la o bază circulară. Cele 4 puncte izolate cari determină planul sunt legate între ele cu 4 arcuri, cari, după moda persană, sunt frânte. Arhivoltele acestor arcuri se înclină spre interior și ies din ce în ce în afară până când dau naștere, la o înălțime determinată, unui plan octogonal peste care se ridică apoi, fie o succesiune de trompe, cum e cazul la Marea Moschee din Ispahan, construită în anul 1088 (fig. 5), fie o cupolă. Pentru cazul acesta din urmă, intersecția celor două suprafețe vecine ale arhivoltelor se rotunjește în partea superioară, încet încet, până când în locul octogonului se naște o bază circulară. Soluția aceasta o găsim în Turkestan, între altele la Moscheea Kalyan din Bukara datând din anul 1122. Dacă însă, așa cum e cazul la construcțiile de mici dimensiuni, constructorul unifică dela naștere cele două suprafețe ale arhivoltelor astfel ca intersecția lor să dispară, ne găsim în fața unui pendentif, care nu este totuși, ca pendentiful bizantin, un triunghi sferic, ci o suprafață curbă fără formă geometrică definită, apropiată însă foarte mult de cea a pendentifului bizantin.

Acestei forme, după ce o cercetează într'un capitol aparte, Dl. I. Rosintal îi dă numele de *pseudo-pendentif.* Cum noțiunea de „pendentif" nu implică în mod expres un triunghi sferic perfect și cum forma acestui element constructiv persan se datorește exclusiv traseului caracteristic arcului persan, socotesc că numele de *pendentif persan* se potrivește mai bine acestui triunghi curb. Noțiunea de pseudo-pendentif ar fi poate indicată numai pentru forma inițială a elementului, adică atunci când el este format din două suprafețe distincte cari se intersectează, cum e cazul la Marea Moschee din Ispahan mai sus pomenită.

3. In analiza diverselor sisteme de boltire specifice arhitecturii persane pe care D-l Rosintal o face în cartea D-sale, vorbind într'un loc despre picioruşele ieșite în „porte-à-faux" ale unor trompe de colț, — cum sunt de pildă cele ale trompelor de la cupola mormântului lui Bayan Kuli Khan din Bukara — D-sa spune că aceste picioruşe erau absolut necesare atunci când se căuta să se dea trompei un „ancadrament". decorativ Ori, o arhivoltă lată, care să poată forma acest ancadrament, — exceptând pe aceea sucită, *déjetée,* ca să se unifice cu peretele vertical cum este interesantul exemplu pe care ni-l oferă bolțile moschei Albastre din Tauris, — se putea obține și fără intermediul acestui picioruş ieșit. Croind arhivoltele trompelor și ale arcurilor pe cari voim să le ridicăm peste o încăpere, patrată de exemplu, ori cât de late am voi să fie aceste archivolte, facem ca linia intra-

dosului arcurilor să nu iasă, ca în cazul soluției cu picioruşe, în afara liniei zidurilor. Lăsăm apoi ca archivoltele arcurilor să se intersecteze între ele. In acest caz prizma care se naşte din intersecția arhivoltelor, şi căreia putem să-i dăm orice secțiune şi orice înălțime voim, este foarte izbutită ca formă geometrică şi ni se înfățişează într'un efect decorativ incomparabil mai mare decât în cazul prizmelor ridicate pe trompe cu picioruşe în „porte-à-faux". Un exemplu, între atâtea, avem şi noi în minunata bucătărie de la Mâuăstirea Văcăreşti ale cărei bolți în trompe conice suprapuse, nu rămân, ca şi altele dealtfel tot din țara noastră, departe de înrâurirea modelelor persane.

Dar asupra acestei chestiuni vom reveni cu altă ocazie.

Grigore Ionescu

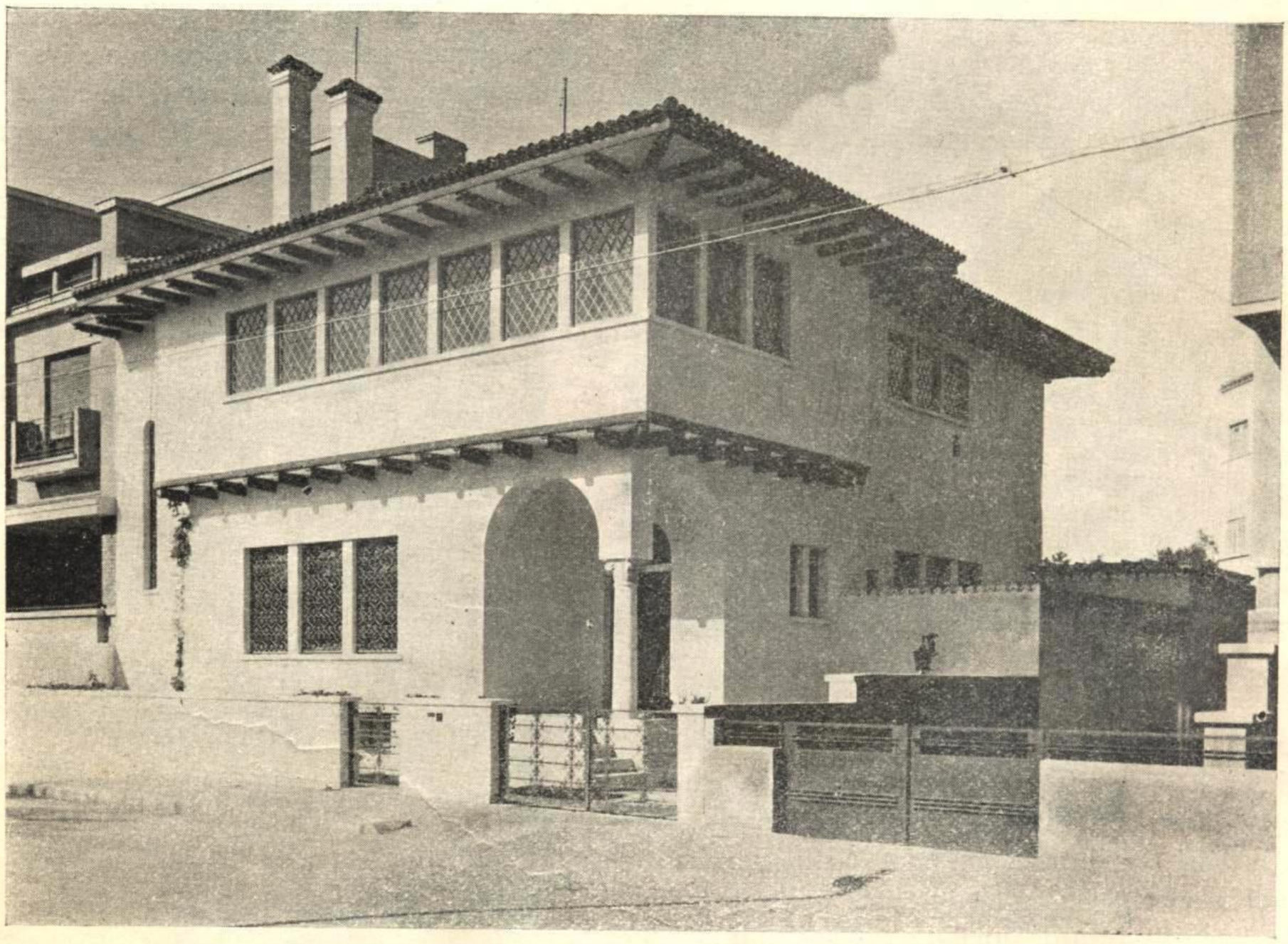

Casa C. Cantoniari, Str. Pictor Mirea 21. Bucureşti. Arh. **Ivaşcu-Cluj**

Proect pentru un Teatru Național, în orașul Tirana Capitala Albaniei.

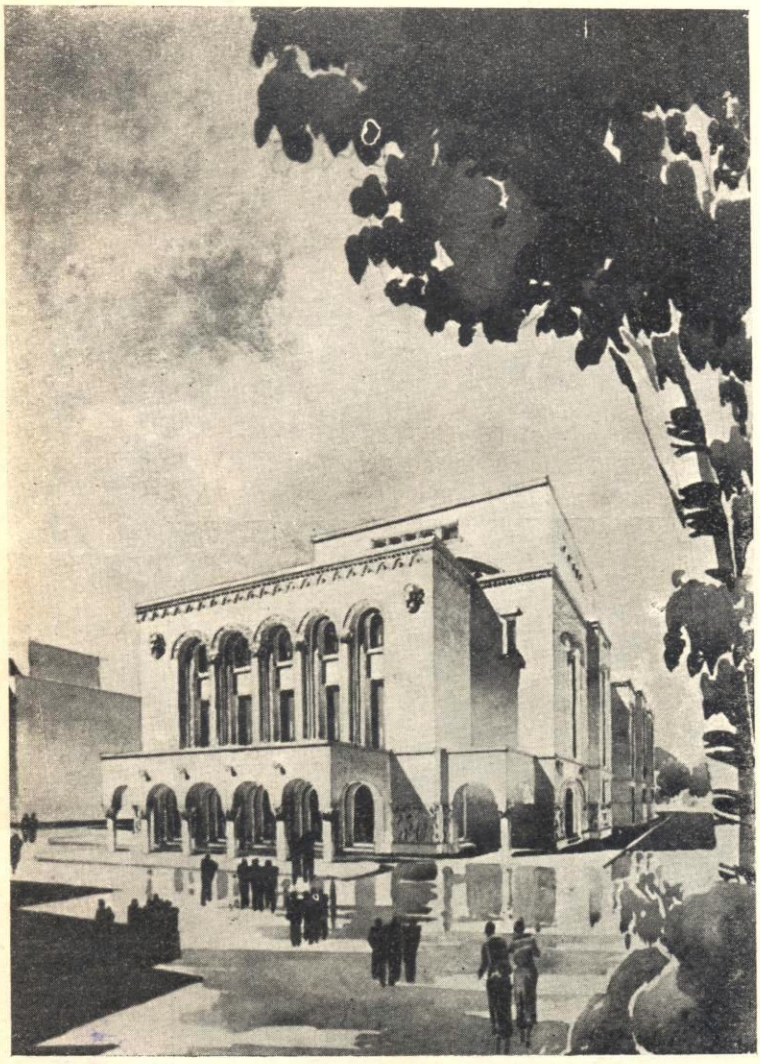

Vedere Perspectivă.

In toamna trecută a avut loc aniversarea a 25 ani de existență a tânărului Stat Albanez, a cărei independeță a fost încununarea sforțărilor unor serii de generații cari au luptat cu toate mijloacele în acest scop și în special aci în țara noastă unde această mișcare s'a bucurat întotdeauna de tot sprijinul.

Azi după un sfert de veac de existență, constatăm cu bucurie uimitoarele progrese pe cari le-a realizat în toate domeniile.

Luând exemplul bun al celorlalte țări a păsit cu energie și cu pași fermi pe drumul civilizației.

Având în fruntea lui un conducător înțelegător al tuturor nevoilor, profitând cu prisosință de experiența celorlalte state.

Albania a intrat cu încredere și demnitate în concertul balcanic.

Odată cu creerea lui o infinitate de probleme au fost puse, însă realizarea lor este în funcție de timp și de posibilitățile materiale.

Una din problemele importante, pentru realizarea unei bune gospodării și în direcția căreia se depun toate eforturile este *Problema edificiilor Publice.*

In sfera atât de largă a problemei, edificiile de artă sunt de o covârșitoare importanță pentru desvoltarea acestui popor.

Realizarea lor dau posibilitatea creerii și desvoltări, arte naționale, cari să afirme calitățile poporului albanez.

Una din problemele importante pentru dezvoltare artistică și culturală, este realizarea unui Teatru Național unde talentele autohtone să se poată afirma și desvolta, creeind în focarul de cultură și educație.

Tânărul arhitect Stavri H. Opari cunoscător în deaproape al tuturor problemelor care frământă generația sa, a studiat acest Teatru Național, care rezolvă problema de mai sus. Acest teatru poate servi și de

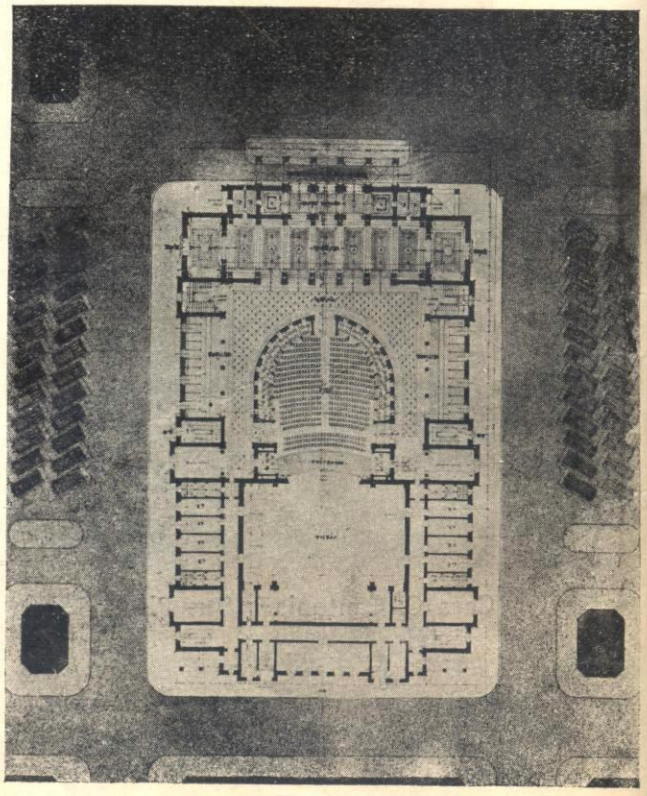

Planul

local pentru Operă. In realizare sa ţinut seamă şi de posibilitatea materială pentru executarea lui.

Edificiul proectat, aşezat pe piaţa principală a oraşului Tirana, a fi monumentul cel mai important a cărei realizare este studiată în cadrul lucrărilor de sistematizare ce se fac în scopul creării unei Capitale care va corespunde tuturor cerintelor urbanistice al timpului.

Ş. I. P.

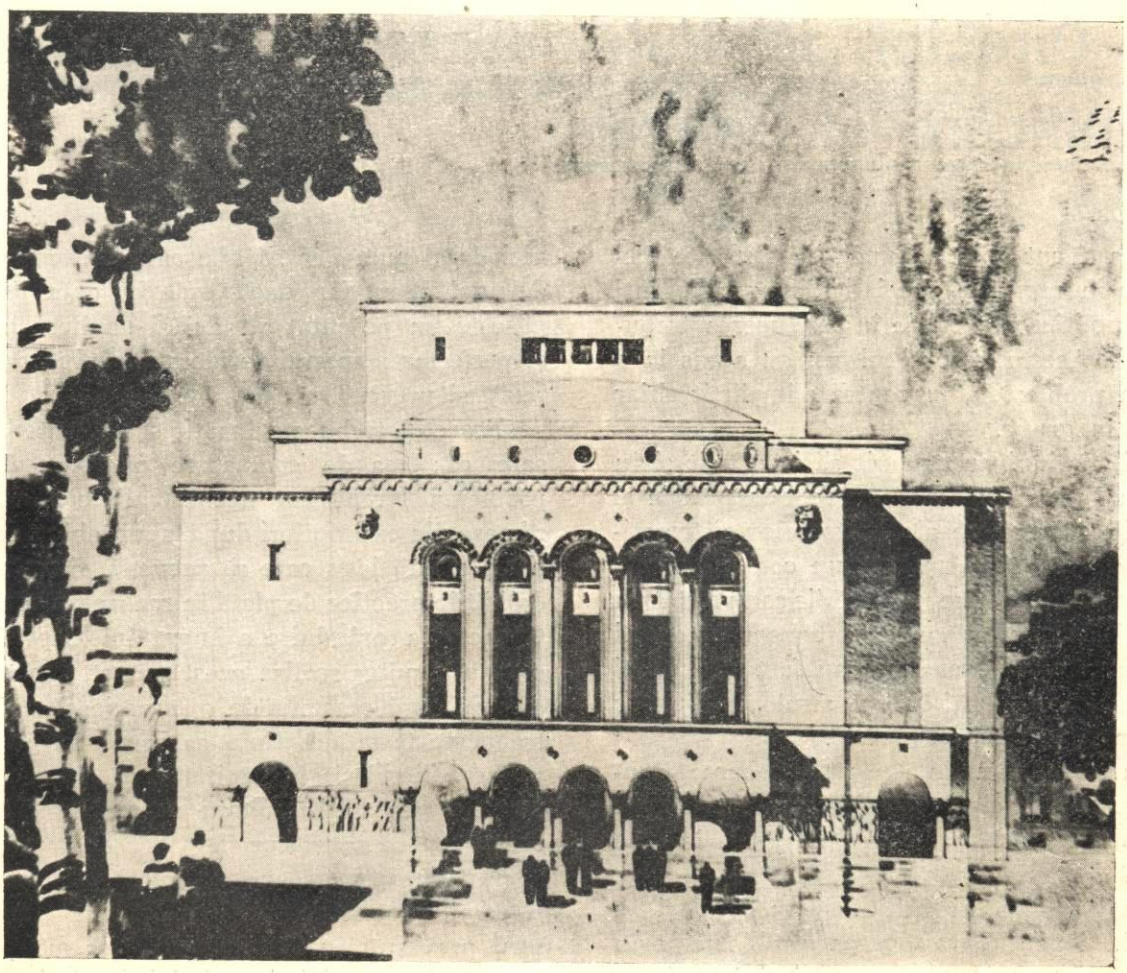

Faţada generală.

Faţada laterală

ACADEMIA BIBLIOTEKA

Planul Director de Sistematizare şi Tabloul de Zonificare al Capitalei

Problema a făcut obiectul unor îndelungate discuţiuni făcute în cercurile specialiştilor recunoscuţi şi de oameni politici vremelnic în conducerea treburilor capitalei. Aceste discuţiuni nu au ajuns la o concretizare a problemei, din contră a împărţit chiar pe specialişti în grupe.

Aceste tribulaţiuni au trebuit să ia sfârşit şi în anul 1935 din Inaltă dorinţă s'a trecut la practic şi s'au fixat liniile directoare ale viitoarelor sistematizări, la care proect s'a ataşat şi un codicel numit **Tablou de Zonificare** care urma să fie complectat cu detalii şi însoţit de un regulament pentru construcţiuni

Pentru executarea proectului au fost consultaţi urbanaşti dela noi întruniţi în aşa zisul „Comitet de Lucru al planului de sistematizare".

Proectul astfel întocmit a căpătat aprobarea Consiliului General Municipal şi a fost sancţionat prin semnarea lui de către Majestatea Sa Regele în ziua de 9 Mai 1935.

Chiar dela apariţia lui arhitecţii au avut şi au multe dificultăţi pentru rezolvarea problemelor în proectele ce li se cer de către clienţi şi iată dece:

Planul trebuia detailat şi regulamentul întocmit dar s'a greşit când s'a plecat la aplicarea lui fără aceste lucrări rezolvându-se dela caz la caz şi a doua greşeală că s'a aplicat cu vechiul regulament de construcţiuni din 1928. Toate aceste lipsuri au creat o atmosferă de enervare în rândurile arhitecţilor cari se întâlneau în fiecare proect cu una sau mai multe necunoscute în rezolvarea problemelor, cerute de profesiune.

S'au mai făcut multe şi mari greşeli, foarte scump de reparat, aprobându-se clădiri foarte importante în zone de degajare, pe care le prevedea noul plan director de sistematizare, dar care nu erau prevăzute probabil în anteproect. Cazul din jurul Arhivelor Statului, clădirea din str. Izvor, colţul.

Serviciile de cadastru şi de arhitectură ale sectoarelor cunosc probabil şi mai multe greşeli înfăptuite, cauzate tocmai din lipsa detaliilor şi a regulamentului.

Cu această ocaziune s'a mai creat şi noi pofte. Mulţi cărora nici prin gând nu le-ar fi trecut să construiască pe terenurile ce posedau din lipsă de bani, cer aztăzi cu diverse proecte (care nu se vor executa niciodată) numai ca să afle cum stă terenul său faţă de noul plan. Iar dacă cade în expropriere totală găseşte un potentat al zilei şi uneltesc în aranjarea şi perfectarea acestui deziderat, terminându-l cu plată bună şi urgentă.

Proectul trebueşte însoţit şi de toate legile necesare ca; cea de coomasare care are de rezolvat problema terenurilor neconstruibile şi a terenurilor rămase din exproprieri după noul tablou de zonificare şi de o altă lege care să prevadă finanţarea şi modalităţile practice de plată în realizarea acestui proect. Cu actuala orânduire a bugetului Capitalei nu văd cum s'ar putea realiza acest proect, decât în sute de ani, ori problema fiin de o imperioasă actualitate nu trebueşte tratată în timp, ea cere o urgentă şi eroică tratare. Circulaţia în capitală este încă de actualitate şi are nevoie de îndrumări cât mai precise. Cu creşterea rapidă a tuturor felurilor de transport fie în comun fie de persoane, trebuesc desfundate, lărgite şi create nouile artere de circulaţie aşa după cum sunt prevăzute în acest plan. Nu se mai poate tolera în centrul comercial al capitalei circulaţia tramvaiului care se mişcă greoi împiedicând circulaţia şi fiind neestetic în cadrul în care se mişcă. El cere o altă adaptare, pentru transporturi exterioare şi la distanţă, nu interioare ca cel de astăzi.

Bun sau rău, acest proect trebueşte terminat urgent în detaliu şi complectat cu toate legile şi regulamentele necesare şi numai după practicarea lui în timp îi vom putea cunoaşte defectele şi numai atuncea îi vom putea cere modificări, astăzi el nefiind aplicat decât numai în parte, turbură activitatea arhitecţilor. Cazul celor două sectoare din cele patru eare nu'l aplică, ci din contră îl ignorează complect.

Cu noua conducere la treburile comunale ale capitalei de funcţionarism fără influenţa politicului dorim să se termine toate cele semnalate de mai sus şi să se dea capitalei României Mari cât mai urgent posibil proectul complect, căci numai astfel arhitecţii îşi vor găsi liniştea necesară exercitării profesiunei, corect şi precis.

Iar timpul ne va învăţa cum să-i complectăm lipsurile.

Arhitect, **Pandele Şerbănescu**

Pictura Murală și Arhitectura

Pictura, în începuturile ei, s'a născut din necesitatea de decorațiune în interiorul încăperilor, ca și tapițeriile, ca și basso-reliefurile. Incetul cu încetul cu perfecțiunile technice descoperite, în special cu descoperirea picturii în ulei care a dat naștere tablourilor în miniatură, pictura murală încetul cu încetul și-a pierdut înțelesul, și-a pierdut și stilul, a decăzut.

Chiar ultimile picturi murale ale Renașterii o dovedesc; sunt picturi executate pe zid, puternice, minuni de creație, dar nu mai au ținută murală, ci ținută de pictură de chevalet, adică realiste și văzute în trei dimensiuni.

Or, prima datorie a picturii murale e să fie exprimată în două dimensiuni, să nu introducă perspectiva, „să nu facă gaură în zid", ci să rămâie la o suprafață plană. Tocmai aci începe legătura cu arhitectura, și chiar această calitate arhitecturală o prezintă picturile D-nei Olga Greceanu.

De altfel D-nia-sa, preocupată de arta murală, a publicat un volum intitulat: Compoziția Murală (lucrare luată în Editura străină Leherte Renaise, Bruxelles, și introdusă se pare în programul școlilor de Belle Arte din Belgia), din care extragem următoarele pasagii:

„Pictura Murală, destinată unui perete stabil, sortit „să rămână veșnic pe loc, atâta timp cel puțin cât „durează și edificiul, trebue, ca și zidul pe care se „aplică, să reprezinte *caracterul de stabilitate*, de unde „decurge o serie de principii apreape contradictorii „picturii pe pânză".

„Stabil e zidul, stabilă să fie și pictura".

„Nu trebue reprezentată *adâncimea*, adică pictura „să nu facă gaură în zid introducând perspectiva, ci „să rămână la suprafața plană. Aceasta nu este o fan„tezie reglementată fără judecată, dar o necesitate „impusă de însuși zidul ce trebue decorat, fiind-că „zidul are psichologia lui, pestc care pictorul nu poate „trece".

„Arhitectul a imaginat acel zid, nu ca un suport „pentru pictură, dar ca o necesitate în construcție, „ca un suport pentru întreaga clădire".

„Zidul își are rolul lui arhitectural, trăește prin „el însuși, în armonie și legătură utilitară cu cele„lalte ziduri înconjurătoare, în legătură cu o sală, cu „un balcon, cu o terasă de care se leagă printr'o linie

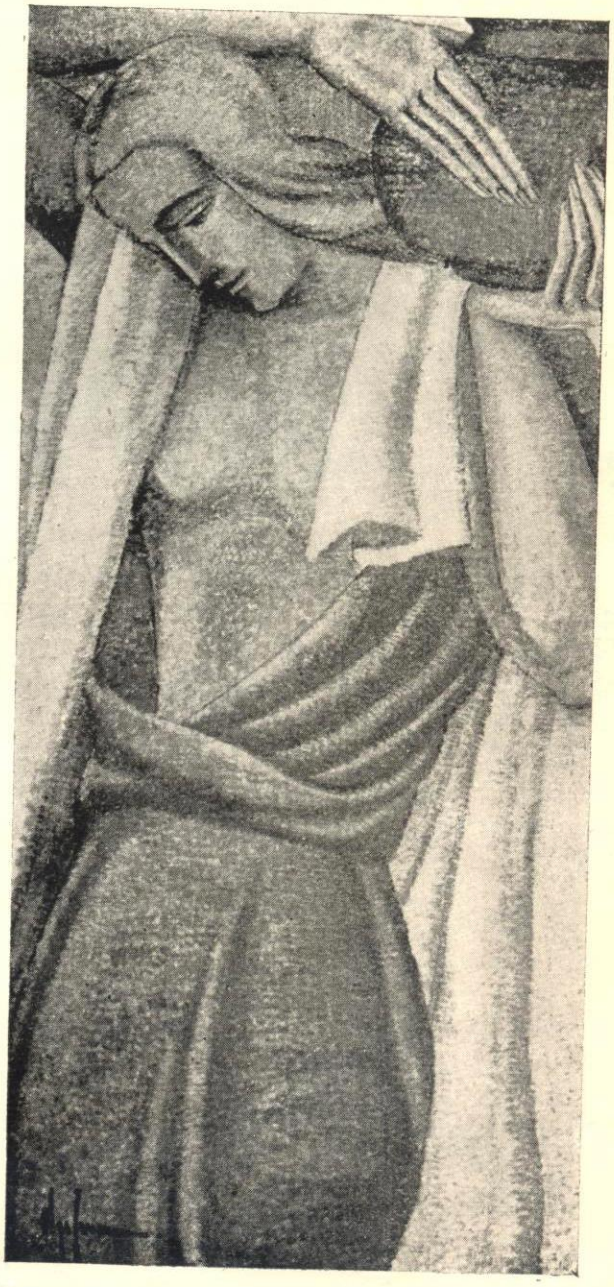

„estetică, concepută de arhitect. Acea linie pictorul „nu are dreptul s'o distrugă, e obligat să respecte „ideia de care s'a condus constructorul, să nu-i de„plaseze zidul introducând o pictură cu perspectivă „înșelătoare ochiului, atât de apreciată în pictura de „chevalet".

„Rolul zidului e să stea pe loc. Să fie stabil. Rolul

„compoziţiei murale e să-l decoreze dar să-l ţie şi ea „pe loc. Să nu-l doboare cu violenţa culorilor, nici „să-l copleşească sau să-l suprime, nici să-l supue la „un rol secundar, acoperindu-l sau substituindu-i un „paysage cu adâncimea de văi şi munţi".

„Această substituire în planuri depărtate, ar des„face zidul de balcon, de sală, de terasă şi de tot de „ce era legat prin plan şi construcţie".

„El, zidul, e o forţă. E un factor important în edi„ficiu, căci hotărăşte proporţiile, limitează şi apără „încăperea".

„Nu e un element izolat, ci o legătură, o parte „dintr'un tot, o relaţie printre celelalte elemente ar„hitectuale".

„Nu poate fi distrus fără ca celelalte ziduri în„conjurătoare să nu sufere, fără să nu se schimbe „buna armonie a interiorului".

„Zidul e ceva real; pictura e o iluzie a realităţii".

„Arhitectura e o artă care nu minte, fiindcă „utilitatea îi este ţinta supremă şi soliditatea, putinţa „de a dura, putinţa de a rezista".

„Să nu mintă nici pictorul introducând perspec„tiva, iluzie înşelătoare. Să rămână la adevăr şi su„prafaţa plană s'o lase plană, să rămâie în legătură „cu celelalte ziduri nepictate, adică să-i dăm în arhi„tectură, *funcţia de motiv*".

Şi astfel se şi prezintă picturile Doamnei Olga Greceanu, în strânsă legătură cu arhitectura. Perspectiva e redusă la cele două dimensiuni, mişcarea e modernă, expresiile reduse, tonalităţile echilibrate prin decolorarea luminei ca să obţie stabilitate, staticul înlocuind dinamismul.

Este de apreciat că un pictor se gândeşte să subordoneze compoziţia formei arhitecturale a zidului, pentru ca pictura să meargă mână în mână cu arhitectura.

Mai mult încă, se întrevăd posibilităţile de o strânsă colaborare între arhitect şi pictor şi ne bucură că a reluat tradiţia întreruptă a spiritualităţii autohtone în artă, şi a reuşit să exprime prin stilul său personal, o artă românească, *un specific românesc.*

Intregim ideea mai sus exprimată cu câteva clişee.

Biserica Sf. Impărați Constantin și Elena din Constanța

Realizată de Arhitectul **D. Ionescu Berechet**

In cartierul Călărași al Constanței, cartier pur românesc, însă lipsit complet de locașuri de inchinăciune, Primăria acelui Municipiu a hotărât să zidească cu cheltuiala sa o biserică.

In proectul intocmit arhitectul a încercat să țină cont de specificul local, de materialul aflător în împrejurime și a căutat să marcheze printr'un element dominat ținutul plat înconjurător.

Pentru aceea s'a alăturat bisericii inalta campanilă a clopotelor, element foarte greu de înglobat armonic în restul compoziției. Planul în cruce simplă fără sâni, de tipul S-tul Niculae Domnesc din Curtea de Argeș, are cupola pantocratorului susținută de 4 arce mari și simple. Altarul are alături proscomidie și diaconicon, iar ca inovație i s'a amenajat în așa fel interiorul încât ofrandele și mișcarea publicului nu turbură cu nimic serviciul divin care se oficiază pe o extradă în fața tâmplei, estradă ce are lateral jețurile Regal și Arhieresc.

Tâmpla scurtă, pentru a permite vederea bolții altarului, s'a făcut din marmoră și bronz; candelabrele și sfeșnicele din fier forjat cu figuri și steme de bronz, însă ceeace a accentuat dând o lumină de vis interiorului a fost frumoasa pictură a d-nei Nina Arbore, pictură ce s'a executat de comun acord cu arhitectul.

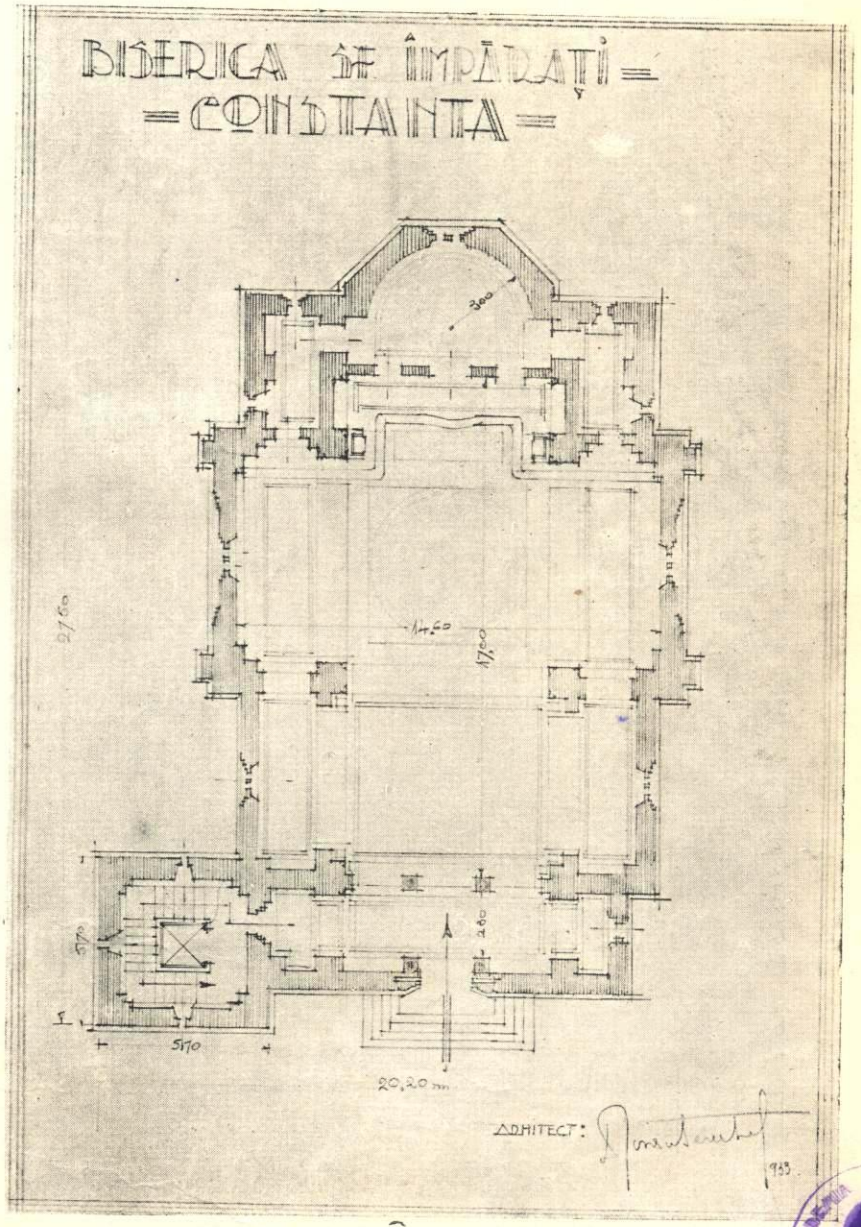

Planul

Ingerii înaripați, răspândiți, pretu-tindeni susțin cupolele, dau avânt bolților și păzesc ierarhic jețurile regale.

Ca materiale s'au întrebuințat la fațadă, la pardoseli și stâlpi de piatră albă calcaroasă de Dobrogea și aramă la acoperiș. Intreaga lucrare completă a costat 12.000.000 lei și începută în anul 1933 s'a terminat în anul 1937.

ACADEMIA DE ARHITECTURĂ BIBLIOTECA

Biserica Sf. Impărați Constantin și Elena din Constanța. Arh. **D. IONESCU-BERECHET**

Sculptorul I. Negrulea

Din trudnica muncă de toate zilele în care meşteşugul obligatoriu nu a îndepărtat nicicum arta, care a rămas permanenta şi continua sa preocupare, tânărul dar vigurosul sculptor D. Negrulea rupe ore lungi de studiu şi meditare pentru a limpezi în creaţiuni de artă simple, masive şi de profundă simţire variatele sale stări sufleteşti filtrate printr'o serioasă înţelegere a rosturilor primare ale artei.

Deşi simţindu-ne vinovaţi de indiscreţie faţă de acest prieten nu ne putem opri de a nu reproduce mai jos din rândurile simple, luminoase şi spontane prin cari într'o scrisoare, cu totul particulară, ni s'a adresat. Dacă faţă de d-sa suntem profund vinovaţi, ne socotim că îndeplinim o sarcină mai mare desvăluind publicului gândul sculptorului; arta sa va fi mai uşor înţeleasă şi cum ea aparţine societăţii cel puţin tot atât cât şi autorului, vina noastră începe să se şteargă.

Să ascultăm slova sa:

„In consecinţă găsesc necesar să fac unele pre-
„cizări generale despre rezultatul anilor petrecuţi în
„căutarea unei sculpturi, care să mă satisfacă şi pe
„mine însumi şi cum înţeleg să fac eu această sculp-
„tură. In această ordine de idei evoluţia prin care
„trec şi eu cu contemporanii mei, este trecerea dela
„compoziţii cu subiecte clasice literare, — pe cari eram

„obligaţi de a le executa ca elevi — la compoziţii „cari nu au altă menire decât să fie pur plastice şi „esenţa lor, cele mai multe ori rezidă în însuşi ma- „terialul din care lucrăm, de exemplu în piatră şi „marmură cari dau imaginea şi senzaţia blocului, în „care lucrează omul tăind, spărgând cu dalta bucăţi, „în consecinţă idealul unui cioplitor de piatră trebue „să fie păstrarea şi folosirea acordarea în ritmuri mai „forte sau mai fine, după împrejurări a acestor con- „tracturi cari umanizează şi însufleţesc materialul. In „privinţa aceasta în primul rând trebue, şi eu simt „o dorinţă de a cunoaşte, de a pătrunde comorile ar- „tistice a primitivilor începând din timpuri preisto- „rice, trecând prin primitivii tuturor timpurilor până „la cei de astăzi, cari în toată lumea şi aşa cum cu- „nosc eu mai ales la noi, dau creaţiilor, pe lângă „farmecul de sensibilitate şi o înţelegere adâncă a „materialului din care lucrează. Dovezile sunt nenu- „mărate, în primul rând, icoanele pe sticlă executate „de ţărani unde putem să descoperim — din lucrări „nesemnate — lângă împărţiri minunate de compo- „ziţie şi personalităţi cu coloristicul lor atât de di- „ferit. Lângă atâtea feluri de exprimare (covoare, cu- „sături, etc.) unde se manifestă spiritul de invenţie „şi dorul de transformare a diferitelor sentimente în „culori şi forme, trebue să amintesc pe acela care mă „interesează mai mult, încrustăturile de lemn, ciopli- „turile şi mai ales splendidele cupe din lemn făcute „de ţăranii din munţii Haţegului, după toate legile „sculpturale ale materialului, şi cari ar putea împo- „dobi colecţia ori cărui colecţionar rafinat din zilele „noastre".

„Şi când avem astfel de începuturi artistice, nu „se poate să nu simt şi eu chemarea pentru adân- „cirea problemelor şi isvoarelor de cari suntem în- conjuraţi şi aşa de strâns legaţi".

Reproducem aci două capete tăiate în piatră na turală de calcar. Ele alcătuesc un tot şi întruchi- pează o viaţă. Ţăranul aduce cu un Crist care se sa- crifică pentru pâinea lui şi pentru aceia a tuturor şi este modelat simplu, cu liniştea şi profunzimea de sentiment a unei arhitecturi arhaice în care simţirea năvalnică se stăpâneşte şi se cristalizează în trăsături masive şi simple, când este vorba să se exteriorizeze.

Pandantul său, ţăranca este raza lui de bucurie gătită în cosiţe cu flori simbolizează frumosul şi con- tinuitatea prin rod. Deşi de aceiaş factură sculptura se înmoaie în treceri fine şi chiar senzuale în con- topirea formelor. Impreună încearcă să rezolve vecinic actuala problemă — viaţa.

Portretul ţine de aceiaş plastică trădând profundă interiorizare a cărei expresie sculpturală devine vo- lume sobre dăltuit cu forme simplificate până la esenţă, rămânând totuş spontan şi armonios.

Piatra împrumută suflet şi sufletul chinueşte cu problemele lui mintea care se sbate sub bolta frunţii arcuite.

Iată deci sculpturi pe cari văzându-le începi să *„gândeşti"* îngheţându-ţi pe buze banalul „ce bine este", cu cari gratifici de obicei nesfârşitele copii depe natură.

I. Dal

Program și realizări

Pe un teren cu o fațadă de 17 m. și adâncimea medie 14 m. — mergând îngustându-se către fund — s'a cerut executarea unui imobil, care să aibă amenajat — în parter și etaj — un apartament servind de locuință pentru proprietar, iar în etajele II-III-IV — cu intrare separată — să se amenajeze mici apartamente și garçoniere.

* * *

garçoniere compuse din vestibul, două camere, bae și un apartament compus din vestibul, două camere dependințe.

Apartamentul ocupat de proprietar este dispus, astfel: în parter, vestiar, hall, birou, sufragerie, fumoir, dependințe iar în etaj, hall-salon, două dormitoare, bae, debaras, cu acces printr'o scară interioară.

Construcția este executată pe cadre de beton armat

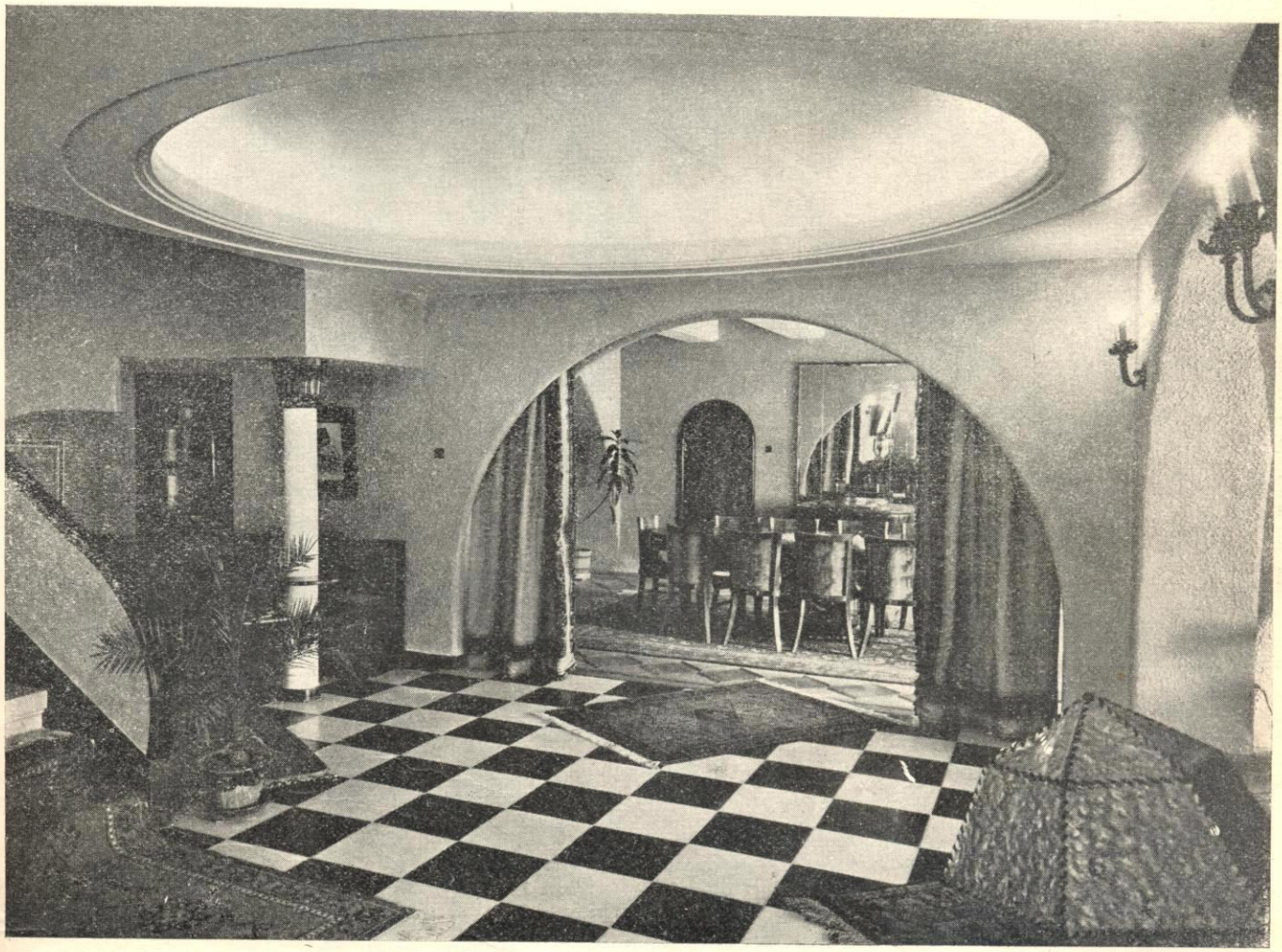

Proprietatea *Maria și Colonel D. Rădulescu*
Str. Visarion 28, București
Vedere din Holl spre sufragerie

Arh. **T. MARINESCU**

ACADEMIA DE ARHITECTURA BIBLIOTECA

Imobilul este construit pe alinierea străzii și ocupă o suprafață de 165 m ^{2}, având intrarea direct din stradă pentru etajele II-III-IV, iar pentru parter prin curte.

In etajele II-III-IV s'a realizat—pe palier—două

Intregul parter este complet deschis, despărțirile între piese făcându-se prin draperii ce închid goluri rotunde în plin centru, cu excepția unei uși de fer forjat ce desparte vestibulul de hall.

Pardoseala în vestibul și hal este din plăci de

Proprietatea *Maria şi Colonel D. Rădulescu*
Str. Visarion 28, Bucureşti
Vedere din Holl spre sufragerie

Arh. **T. MARINESCU**

mozaic de marmoră alb şi negru dispus în şah, în celelalte piese parchet de stejar în culori şi desemne diferite.

Scara din hall — care asigură accesul interior la etaj — este executată din mozaic de marmoră alb şi ciment alb, având amenajat sub ea — în golul rămas liber — un colţ mobilat cu banchetă, taburete şi măsuţe suprapuse în jurul fusului coloanei care o susţine.

In fumoir — care este ridicat cu o treaptă — ferestrele sunt joase având între ele calonete mici de stejar.

Intreaga tencuială a pereţilor este în „calcio vecchio", tavanele alb cu lumini ascunse în hall, grinzi vizibile în sufragerie.

In peretele sufrageriei — opus ferestrei — uşi ce dă pe terasă — într'o nişe rotundă se găseşte bufetul cu oglindă mare luminată indirect.

Braţe din fer forjat cu becuri — lumânări sunt dispuse pe pereţii hall-ului şi sufrageriei încadrând mobila.

Tavanul jos, mobila cu mult gust distribuită, fără a fi încărcat, dă multă căldură şi intimitate interiorului.

Imobilul a costat 5.500.000 — fără mobilier.

Proprietatea *Maria şi Colonel D. Rădulescu*
Str. Visarion 28, Bucureşti

Arh. **T. MARINESCU**

Cărți Noi

Sunt câteva săptămâni decând am avut, pe biroul nostru, un voluminos dosar de file: era manuscrisul nouei lucrări a d-lui arhitect Victor Asquini, întitulat **„Indicator Technic în Construcții"**, în prezent sub tiparul editurei „Cartea Românească".

L'am studiat, l'am analizat-l'am s a v u r a t din plin.

Cum astăzi arhitecții scriu așa de puțin, publicațiunile noastre periodice de specialitate apar tot mai rar, tot mai anemice. Opera d-lui arhitect Asquini, atât prin lucrările din trecut, de real folos și bine cunoscute, cât și prin cea recentă, alcătuiește un luminos îndreptar și un strălucit exemplu.

Volumul acesta, autorul ni-l promite să-l putem avea, gata tipărit, pentru luna Mai și mărturisim sincer îl așteptăm cu bucurie și mândrie.

Autorul nu este la prima sa tipăritură în domeniul construcției, însă cea de față întrece tot ce d-sa a conceput până acum pe acest tărâm, bucurându-se, de data aceasta, și de valoroasa colaborare a d-lui Inginer-constructor Emil Prager, care aduce cărței un aport necontestat de știință și experiență de șantier, în materie de construcție.

„Indicator Technic în Construcții", un volum de peste 400 pagini, conține un vast material din domeniul construcției, cu noi forme de muncă, noi principii de organizare a șantierului; cu numeroase tabele, date, desene și elemente technice teoretice și practice; statica și rezistența, betonul armat, etc.

Partea cea mai importantă și de valoare la această carte, este claritatea cu care sunt expuse analizele de prețuri pentru fiecare articol de lucrare în parte, dând în acelaș timp și indicațiuni de modul de construire, de calitățile materialelor, sursa lor bună, și tot ceeace trebuie știut relativ la acel articol de cost.

Complexitatea lucrărilor dintr'o construcție este înfățișată simplu, clar, metodic.

Pe lângă documentarea technică, o importanță deosebită o prezintă și aceea că pune în adevărata lumină și fixează just rolul arhitectului și al inginerului, în m a t e r i e de construcție, atribuțiile și renumerarea lor; buna legătură ce trebue să existe între elementul de concepție, de studii, de proectare (arhitectul) și executantul (inginerul-constructor); dă îndrumări pentru a înlătura litigii sau dubiozități ce isvorăsc din forme neclar contractate; regulamente, dispoziții, etc.

D-l arhitect Victor Asquini este un incorijibil pasionat și meticulos cercetător al problemelor de construcție și mai ales un admirabil concretizator. Rezolvările d-sale nu sunt teoretice, sunt extrase din practică, sunt ciare, precise, neșovăelnice și mai ales cuprind specificiul din practica și nevoile șantierelor noastre de construcție, cu toate problemele ce se pun în țara noastră la efectuarea lor.

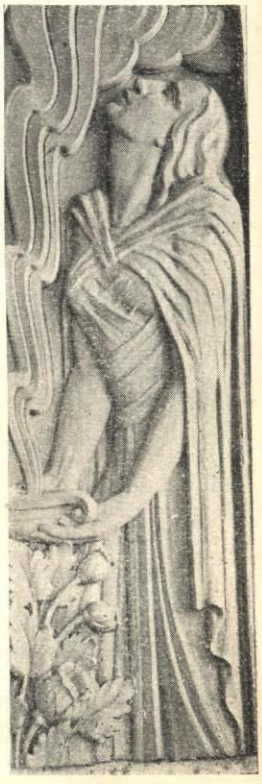

Basorelief pe una din laturile Cavoului Familiei Borcescu, Caracal
Arh. **Victor Asquini**
Sculptor, *P. de Candido*

Acest volum — nu-i un memento sau un ghid searbăd, care de cele mai multe ori te încurcă în loc să te ajute — ci este o lucrare gândită și muncită, în stil mare, având un material documentar, triat și ordonat, pe care îl va consulta cu mare folos și arhitectul și inginerul și constructorul, deasemenea și propietarul sau meșterul de șantier, în lucrările l o r d e biurou sau pe teren.

Hotărât, a c e s t volum este una din bunele lucrări din domeniul technic ce a văzut lumina tiparului în anii de după războiu, în țara noastră.

Societatea Arhitecților Români, cu toate greutățile pecuniare cu cari încă se mai sbate, apreciind la justa lui valoare efortul D-lui Arhitect Victor Asquini și serviciile pe cari domnia-sa le aduce arhitecturii, prin prinosul de muncă ce-i închină în domeniul publicității, a acordat noului volum premiul său pe 1937.

Înfăptuit și în excelente condițiuni technice prevedem noului volum nu numai un frumos succes de vitrină, ci și o bine meritată p r i m i r e în lumea specialiștilor.

Expoziţia de Lucrări Extra-Şcolare a Studenţilor Academiei de Arhitectură

Vizitând Palatul Academiei de Arhitectură cu scopuri profesionale, privirea ne-a fost reţinută de un afiş discret care anunţa deschiderea unei expoziţii de Artă şi anume: desemn, sculptură şi pictură, a Studenţilor Academiei de Arhitectură din Bucureşti.

Plăcut surprinşi de această noutate care nu putea decât să ne stârnească o legitimă curiozitate, am păşit pe monumentala scară a Academiei, către sala de Expoziţie.

In primul rând am fost impresionaţi de modul cum lucrările au fost expuse spre a fi prezentate publicului, într'una din principalele săli ale Academiei, într'un cadru perfect adaptat unei asemenea manifestări.

Lucrările, multe la număr, cuprind o bogată serie de Schiţe luate în Excursii făcute atât în ţară cât şi în străinătate, numeroase aquarele foarte reuşite, precum şi desene în peniţă şi cărbune. Deasemenea am remarcat un număr mare de tablouri in ulei, cari ne-au arătat că unii din expozanţi au ajuns la oaricare maturitate în arta ce o cultivă.

Sculptura este deasemenea bine reprezentată prin numeroasele lucrări şi anume o serie de studii şi capete de expresie bine prinse.

Facem menţiunea că toate port aceaşi semnătură.

Marele număr al participanţilor, bogăţia lucrărilor, cât şi calitatea lor ne-a făcut pe noi vechi elevi ai Academiei, să ne dă seama că prezenţa în Corpul Profesoral în ultimul timp, a doi dintre cei mai de seamă artişti ai noştrii nu a rămas fără roade. E vorba de mult apreciatul maestru Costin Petrescu şi de sculptorul Călinescu.

Nu mică ne-a fost surprinderea şi bucuria când ni s'a adus la cunoştiinţă că lucrurile nu se opresc aci. Societatea Studenţilor Arhitecţi ai Academiei din Bucureşti, în frumoasa iniţiativă pe care a luat-o a hotărât să organizeze cât mai curând o expoziţie flotantă în Polonia, pentru a răspunde vizitei făcute recent de către colegii lor polonezi, afirmând in acelaş timp realizările elevilor Academiei din Bucureşti.

Convinşi fiind că tinerii arhitecţi vor fi demni ambasadori ai Instituţiei pe care o reprezintă şi ai Corpului din care vor face parte, le urăm deplin succes în frumoasa operă ce au de realizat.

Arh. **St. H. Opari**

Biserica din Comuna Scăeni

Jud. Prahova

Biserică în Comuna Scăeni
(Jud. Prahova)

Arh. **TOMA T. SOCOLESCU**

Această biserică s'a construit în anii 1936 şi 1937, fiind azi gata de roşu acoperită şi tencuelile exterioare. Urmează a se executa în cursul acestui an tencuelile interioare, pardoselile, insta-

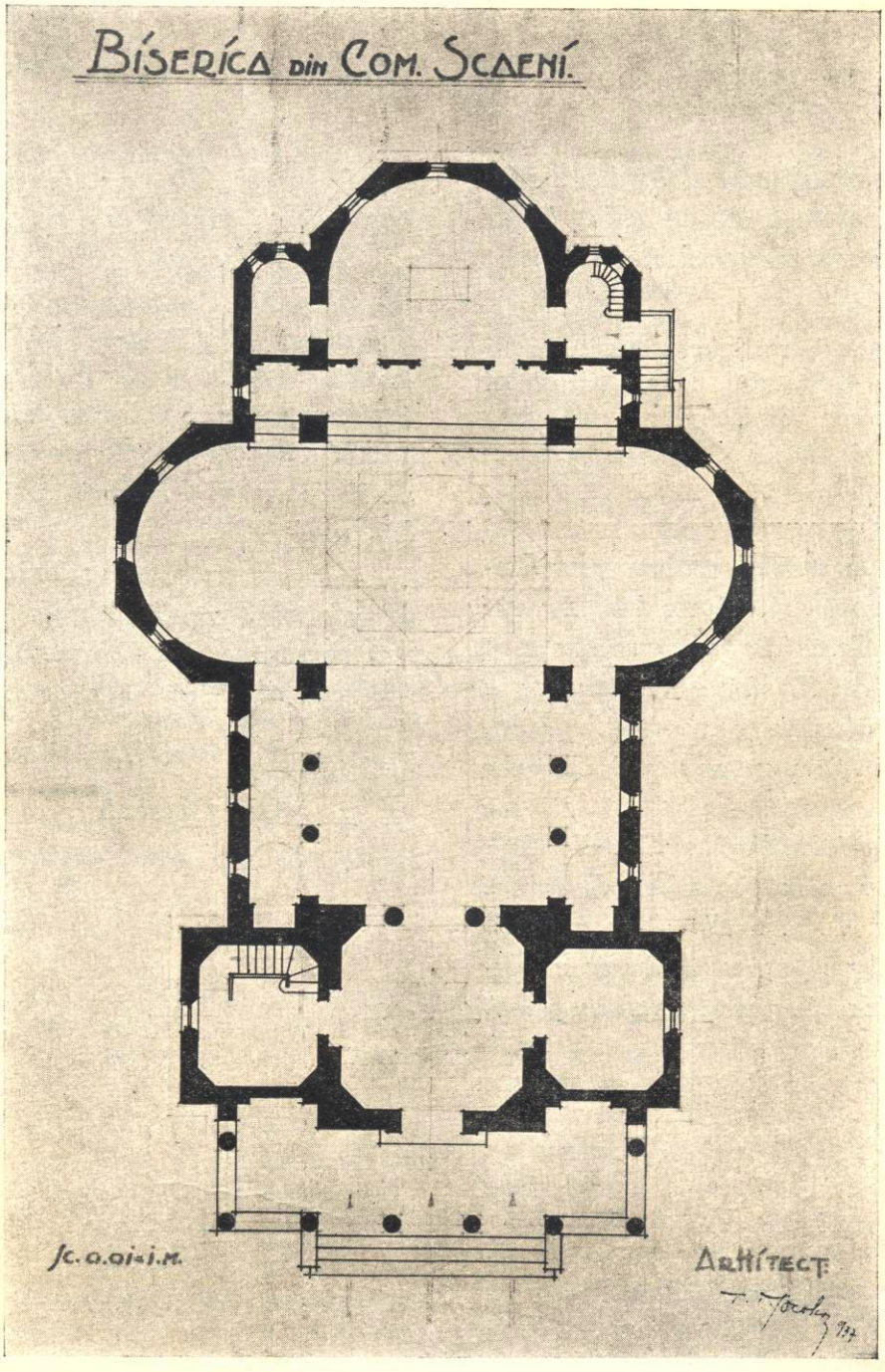

Planul Bisericii din Comuna Scăeni
Județul Prahova.

Arh. **TOMA T. SOCOLESCU**

laţiunile şi tâmplăria cu uşa principală de intrare al cărei cadru şi pisania sunt proectate în piatră sculptată. In situaţia de azi, biserica executată în beton, beton armat şi cărămidă presată, a costat circa 2.000.000 lei

Arh. **Toma T. Socolescu**

Informații

Primăria Sinaia a înființat dela 1 Aprilie 1938 un post de Arhitect cu un salar lunar de 6—7000 lei care este vacant.

* * *

Ministerul Finanțelor, Direcțiunea Bugetului și Contabilității Generale a Statului, Scrv. Controlului Financiar, a dat tuturor Ministerelor următoarea circulară cu No. 418.734 din 14 Februarie 1938.

DOMNULE .....

Sesizați de **Corpul Arhitecților din România,** *referitor la plata salariilor arhitecților cari funcționează în serviciile publice, avem onoare a vă aduce la cunoștință că Ministerul Finanțelor a autorizat să se înscrie în bugetul pe exercițiul 1937/38, salariile cuvenite arhitecților, conform legii Corpului Technic.*

Ca urmare, arhitecții încadrați în Corpul technic cari la 1 Aprilie 1937, aveau o vechime de doi ani în grad, conform art. 4 al. 6 din legea bugetară și art. 1 al. 10, din legea pentru unificarea și simplificarea măsurilor financiare excepționale au primit dela 1 Aprilie 1937 — 1 Decembrie 1937, salariile prevăzute în bugetul dvs. pe exercițiul în curs.

Dela 1 Decembrie 1937, conform I, D. Regal Nr. 4037/937, salariile arhitecților fiind readuse la nivelul salariilor din anul 1932, înscrise în bugetul Ministerului Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor, pentru inginerii din Corpul technic, urmează ca dela această dată, arhitecții, care funcționează la acea instituțiune, să primească salariile corespunzătoare din anul 1932.

Plata diferențelor de salariu pe intervalul 1 Decembrie 1937 — 31 Martie 1938, urmează să se facă din economiile realizate la articolele de salarii respective în bugetul dvs. pe exercițiul în curs.

p. Ministru.
(ss) **Gr. Oghină**

p. Director General
(ss) *Panait Gheorghiu*

De toate

MINUNI DIN VREMEA NOASTRĂ.

Primăria Municipiului Bucureşti posedă două anexe *minune, U. C. B-ul* şi *Gazelectra*. Calificativul nu este exagerat fiindcă numai astfel poate fi numită ingeniozitatea cu care aceste societăţi au reuşit să manipuleze bani străini, fără procente şi cu restituiri „ad calendas". Soluţia este arhimediană, iar punctul de sprijin este „monopolul"; de aci înainte restul este băgat la: garanţii diverse la discuţie fixate şi încasate (nu depuse) numai în numerar (nu şi în efecte) şi nepurtătoare de nici un procent, sunt nimicuri la cari fiecare ne supunem, dar niciodată nu încercăm să facem o mică înmulţire *n* abonaţi înmulţit cu *m* media garanţiei ne-am înspăimânta pur şi simplu de mărimea *x* care reprezintă produsul şi nu aceasta este totul. Specialiştii în materie au cuvântul (noi credem că şi datoria) să se oprească cu atenţie asupra situaţiei şi să lămurească opiniei publice misterul. Aşteptăm.

MICI BOCLUCURI.

Se pare că atât Corpul Arhitecţilor, cât şi Soc. Arhitecţilor Români sunt puse în încurcătură de o seamă de domni arhitecţi cari nu găsesc altceva mai bun de făcut decât să se agite cerând lămuriri asupra unor întâmplări trecute în legătură cu participarea d-lor la Expoziţia dela Paris. Se vorbeşte de cheltuelile făcute pe bază de angajamente formale luate de împuterniciţi legali cari nu numai s'au erijat ca atari, dar au făcut şi trieri de lucrări în ţară, însă până la urmă au dat bir cu fugiţii, lăsând descoperite citatele instituţii cari au avut buna credinţă să gireze înjgebarea şi cari acum, din scrisori evasive vor să mai însăileze explicaţii plauzibile pentru a nu spune lucrurile pe nume, acesta fiind cam urât.

S'ar putea ca această chestiune să nu se închidă aci.

PE MARGINEA PLANULUI DE SISTEMATIZARE.

In această rubrică nu încercăm să rezolvăm nici o problemă alta decât să atragem atenţiunea şi să anunţăm subiecte cari ne par demne de studiat. Numai după această explicaţie revenim la gândul nostru. Planul de sistematizare al Municipiului — pentru a-i releva o lipsă sigur nici prima, nici ultima, dar totuşi o lipsă. Automobilul se afirmă cu autoritate crescândă ca mijloc indicat de locomoţiune, atât particular cât şi colectiv — pentru persoane cât şi pentru mărfuri — fără grija că ar fi eclipsat de aviaţie, căreia îi este rezervată altă sferă şi sigur alte distanţe, cele mari.

Vom avea o categorică, permanentă şi crescândă afluenţă de automobile către capitala noastră (fiindcă de ea este vorba aci). Această circulaţie va trebui dirijată (artere de penetraţie de debit suficient) şi sistematizată, (cea colectivă de marfă şi persoane).

Ce s'a făcut pentru această situaţie în planul de sistematizare nou? Prima parte a problemei a fost avută în vedere dacă soluţionarea este fericit şi indicat rezolvată nu este locul să analizăm aci, mulţumindu-ne cu constatarea luării în considerare a faptulni ceiace tot este un progres. In ceiace priveşte sistematizarea acestei circulaţii de automobile colective şi ne gândim aci în special la acelea care leagă municipiul cu satele şi oraşele din sfera sa de atracţie se pare că nu s'a prevăzut nimic. Ne conduce la această afirmaţie faptul că nu am găsit rezervate în planul director de sistematizare, nici un spaţiu pentru autogări. Această lipsă nu înseamnă numai imposibilitatea de garare a maşinilor în puncte stabile, precise şi proprii ci mai ales absenţa preocupării de îndreptare a circulaţiei lor prin oraş, cu tot ansamblul de probleme anexe şi în special amenajarea în consecinţă a mijloacelor interne municipale de deplasare (tramvai, autobuze, metrouri, etc.) Este o interdependenţă aşa de strânsă între aceste propleme încât perfecta soluţionare a unei părţi cât de importante din ele devine de nul efect dacă una... singură a fost neglijată. Este situaţia unui lanţ perfect ca material şi rezistent căruia îi lipseşte zala dela mijloc. Semnalăm cazul— niciodată nefiind prea târziu, nu din dragul de a face critică, ci cu speranţa că ceva se va putea îndrepta. Şi dorinţa noastră de îndreptare este cu prisosinţă motivată de halul actualelor aşa zise auto-gări particulare, nu exagerăm nici chiar dacă cuprindem şi pe cele ale C. F. R-ului aci. De-bieţii călători şi de condiţiunile lor de confort şi de deplasare nici nu ne-am ocupat mai sus.

STILUL ORAŞELOR.

Atragem cu multă plăcere atenţiunea asupra aditorialului ziarului «Universul» din 8 Noembrie 1937 cu titlul „Nesocotirea arhitecturii româneşti". Reţinem în special faptul de o covârşitoare importanţă că un mare ziar de informaţie zilnică, pune în fruntea preocupărilor sale, la un moment dat, problema pe care noi (colecţia e martoră) am ridicat-o încă din anii trecuţi. Amintim în această direcţie articolele d-nilor profesori, Iorga, Petrovici, Nichifor Crainic şi arh. Roşu. Fără a împărtăşi în totul argumentarea Universului căruia nu-i putem cere şi universalitate, citäm din acel articol: „Ceiace este şi mai ciudat, construcţiuni publice în care intră zeci şi sute de milioane de bani româneşti, se înfăţişează şi se vor înfăţişa ca importaţiuni din Champs-Elysees, din Unter-den-Lenden, de oriunde numai din locurile unde sălăşluesc minunile arhitecturii noastre nu „N'ar fi oare timpul şi locul ca autorităţile îndreptăţite să vegheze la păstrarea şi întinderea aspectului naţional al oraşelor noastre element de însemnătate deosebită în caracterul etnic al fiecărui popor, să reacţioneze împotriva acestei epidemii de arhitectură internaţională cu exclusivitatea progresivă a geniului Românesc?"

Deschidem în această direcţie o anchetă şi ţinem coloanele noastre la dispoziţie colegilor cari găsesc interesat să desbată problema indiferent de concluziunile la cari vor ajunge, contradictoriul interesându-ne întotdeauna.

DELA SOCIETATEA ARHITECŢILOR ROMANI

Societatea Arhitecţilor Români a ţinut în ziua de 17 Februarie a. c., adunare generală plenară, pentru darea de seamă administrativă şi financiară, cât şi pentru alegerea a trei membrii noui în Comitet în locul celor eşiţi la sorţi.

Adunarea a dat descărcare Comitetului de gestiune pe anul 1937. Deasemenea s'a votat proectul de buget pentru anul 1938.

D-nii Arh. Sc. Petculescu, Pandele Şerbănescu şi I. I. Berindey, eşiţi la sorţ, au fost realeşi membrii în Comitet.

D-l Arh. I. D. Enescu a fost reales, în unanimitate, Preşedintele Societăţii.

S'au ratificat înscrierile în Societate ale D-lor Arhitecţii: Eugen Botez, Vitez Corneliu, Alex. Vrancea, N. Ionescu şi D-ra Silvia Miron.

* * *

Societatea Arhitecţilor Români în adunarea plenară anuală din 17 Februarie a. c. şi-a ales următorul comitet:

Arh. I. D. Enescu, preşedinte, Ion C. Roşu şi Alex. Zamfiropol, vice-preşedinţi, C. Dobrescu, casier, I. Ţăruşanu, cenzor, Costin Hârjeu şi Stavri Opari, secretari, C. Minescu, bibliotecar, iar D-nii Arh. Sc. Petculescu, Simion Vasilescu, I. I. Berindey şi Pandele Şerbănescu, membrii.

* * *

Numerile viitoare ale revistei Arhitectura vor apare la date fixe şi anume: *15 Iunie, 15 Septembrie şi 15 Decembrie.*

* * *

Societatea Arhitecţilor Români, aduce la cunoştinţa tuturor arhitecţilor, diplomaţi şi recunoscuţi, că primeşte înscrieri de noi membrii.

* * *

La Societatea Arhitecţilor Români se găseşte de vânzare:

Cartea *„Istoria Arhitecturii Româneşti"* de Arh. Gr. Ionescu, lucrare premiată de Societate. Costul unui volum, cuprinzând 500 pagini şi 386 clişee, este de lei 400.

Revista „Arhitectura" din anii 1924—1938. Se expediază în provincie adăogându-se spezele.

Ştiri negre

Corpul arhitecţilor din România, societăţile de arhitecţi şi arhitectura noastră în genere au fost în ultimul timp greu şi nemilos văduvite de elemente a căror memorie va rămâne luminoasă şi trează în mintea tuturor.

S'au stins din viaţă, aprecialul profesor Arh. Eracle Lăzărescu, incomparabilul camarad Arh. Achilie Ghiaciu, entuziastul arhitect Ştefan Ciocârlan şi modestul arh. C. Ionescu.

Noi cei dela «Arhitectură» depunem pe mormintele lor încă proaspete, modeste dar calde lacrimi de colegi iubitori. Dumnezeu să-i aibă în pază, iar viitorimea să-şi amintească de ei

ARHITECTUL ACHILE GHIACIU.

La 12 Noembrie am pierdut un coleg şi un prieten: Arhitectul Achile Ghiaciu.

Cei cari i-au fost colegi nu vor uita niciodată clipele trăite împreună la Soc. Arhitecţilor Români.

Născut la 3 Maiu 1893, în Hrupişte Macedonia a ştiut să simtă românește şi această lozincă şi-a păstrat-o până şi în lucrările sale profesionale. A fost un idealist, a muncit mult participând leal la numeroase concursuri publice care ca şi lucrările sale numeroase sunt mai totdeauna expresia căutării pasionate a stilului autohton.

Achile Ghiaciu a fost un arhitect care a făcut cinste asociaţiei din care făcea parte, ştiind să-şi asigure dragostea colaboratorilor săi, care au pierdut pe unul din cei mai iubiţi şi nepreţuiţi camarazi

ARHITECTUL ŞTEFAN CIOCÂRLAN

La 10 Noembrie s'a stins unul din cei din urmă arhitecţi din vechea pleiadă a înaintaşilor noştri care acum 50 de ani a pus temelia Soc. Arhitecţilor Români şi a primei Şcoli Naţionale de Arhitectură.

Arhitectul Ştefan Ciocârlan a fost şi unul din primii care au simţit nevoia creierei unei reviste de arhitectură. In cei patru ani de apariţie a Revistiei lunare „Analele Arhitecturei" 1890-1894, Ştefan Ciocârlan a colaborat la acea revistă cu însufleţire, împreună cu: Ion Socolescu, Gheorghe Sterian, M. Gabrielescu, Ion Mincu, D. Berindey, G. Mandrea, tot în acest interval de timp de patru ani s'a înfiinţat Societatea Arhitecţilor Români 1891, apoi prima Şcoală Naţională de arhitectură 1892 înfăptuiri pentru care Ştefan Ciocârlan a stiut să-şi dea tot sprijinul şi sufletul său generos.

S'a ocupat îndeaproape de Arhitectura noastră Naţională scriind o sumă de articole despre „Stilul Românesc".

Cu el s'a stins unul din vechii luptători.

Amintirea lui va rămâne întipărită şi generaţiilor tinere de Arhitecţi care l-au cunoscut fiind unul din aceia care înţelege să ia parte chiar la vârsta lui înaintată la toate manifestaţiunile profesionale.